

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- UČBENIKI DANES IN JUTRI, str. 2
- UNIVERZA IZBIRA VODSTVO, str. 2
- NOVI NORMATIVI IN STANDARDI – KRŠITEV MEDNARODNIH KONVENCIJ, str. 3
- ZNANJE UPANJE, ZA NAS IZZIV, str. 3
- LEPOTA IN RED NA VSAKEM KORAKU, str. 5
- OB NOVIH REELEKCIJAH, str. 5
- OPISNO OCENJEVANJE NA NIŽJI STOPNJI, str. 7
- VRTEC SE PRENAVLAJA, str. 9

BORIS LIPUŽIČ

V senci vojnega preživetja

Nenavadne razmere, v kakršnih se je začelo šolsko leto, se te dni zrcalijo tudi v učiteljskih časnikih republik dozdanjske Jugoslavije. Že prebiranje dveh, hrvaških Školskih nov in bosansko-hercegovega glasila Prosvetni list, odkriva vso tragiko današnjega časa, ko posledice krute vojne brez vsakršne mogoče primerjave v sodobnem svetu čedalje bolj ogrožajo tudi šolarje.

Ponekod pri nas se šolstvo čedalje bolj spoprijema s prvinskimi problemi preživetja, druge v razviti Evropi pa razmišljajo o tem, kako se izboljšati gnetni položaj šolstva in učiteljev ter utrjevati samostojnost

učiteljskega poklica. Kako različne so prednostne naloge, zlasti pa možnosti pedagoških delavcev za uspešno delo v posameznih državah! Razlogi za njihove težave so tako raznoliki, kot da ne bi živeli na isti celini.

V razpadajoči federaciji, ki je bila desetletja najmočnejša balkanska država, seveda šolstvo in učitelji delijo žalostno usodo s svojimi narodi. Na Hrvaškem se je šolstvo prilagodilo vojnim razmeram, v Bosni in Hercegovini pa si prizadeva ohraniti vsaj videz razmeroma normalnega stanja, to pa je zaradi stopnjevanih mednarodnih napetosti komajda še mogoče.

Tudi Sloveniji ni bilo prizaneseno: vse večja gospodarska kriza in kratkotrajna vojna z vsiljenim prehodnim obdobjem moratorija sta pustila vidne sledi tudi v slovenskem šolstvu. Razmeroma normalen šolski utrip bremeni omejevanje že doslej skromnih denarnih virov, ki slabšajo gnetni položaj vzgojno-izobraževalne dejavnosti in bolj kot v drugih poklicih z enako izobrazbo znižujejo življenjsko raven zaposlenih v izobraževanju.

Povsem drugačne razmere v šolstvu pa so na Kosovu, kjer srbska oblast grobo krši temeljna načela listine združenih narodov o človekovih

pravicah. Ukinitve kulturne samostojnosti Albancev je najočitnejša v šolstvu, kjer so pouk v albanskem učnem jeziku kar odpravili. Več kot 90 odstotkov mladine na Kosovu nima temeljnih narodnostnih pravic, kakršne priznava civilizirani svet, neobremenjen z nacionalističnimi skrajnostmi. Ob svojih vsakdanjih stiskah so drugi narodi na ozemlju Jugoslavije pozabili na solidarnost z dvema milijonom Albancev, ki potrpežljivo, s pasivnim odporom nasprotujejo srbski diskriminacijski politiki. Skrb hrvaških in bosanskih učiteljev za svojo usodo in vse bolj skromne možnosti slovenskega šolstva žal niso spodbudile pedagoških delavcev, da bi podprli kosovske kolege. Oblasti jim grozijo, da jih bodo odpustili iz službe, mnogi pa že doslej niso več dobivali bornih plač. Kljub vsemu pa preseneča, da v teh dneh nikjer v Jugoslaviji javno ne obsojajo ukrepov proti albanskim učiteljem na Kosovu. Za njihov položaj so bolj zaskrbljene mednarodne učiteljske organizacije.

Hrvaške Školske novine prepričljivo razkrivajo vojne strahote, kot jih v teh nesrečni deželi doživljajo njihovi šolarji in učitelji. Večina prispevkov v časniku je en sam dokument zdajšnjega tragičnega trenutka. Žal pa neredki diplomati iz držav Evropske skupnosti še zmeraj ne razumejo, kaj se na Balkanu resnično dogaja, čeprav se pred očmi vsega sveta vrstijo čedalje hujši prizori razdejani vasi in mest ter stotin žrtev nedolžnega civilnega prebivalstva. Čeprav so napadalci prepoznavni, evropska diplomacija deluje po svojih ustaljenih postopkih in se izgublja v gostobesedju sestankov. Medtem pa se širi prepad med hrvaškim in srbskim narodom, medsebojno nezaupanje paranoično narašča, sovraštvo pa je že tolikšno, kot je dejal hrvaški profesor Ivan Šiber, da bi ga lahko rezali z nožem.

Školske novine so bridka priča dogodkov, ki jih Evropa ne more sprejeti kot dejanja, ki so še lahko mogoča ob koncu dvajsetega stoletja na naši celini. Bo Evropa sploh še zmogla razvozlati jugoslovanski gordijski voz? In vendar bodo evropski politiki končno morali doumeti, da je treba na Balkanu spremeniti pravila igre, če hočejo doseči, da bodo njihova mirovna prizadevanja sploh kaj zalegla. Jugovojnska in srbski vstajniki na Hrvaškem uresničujejo po načrtu »srbski memorandum«. Zato se naslanjajo Evropi in njenim metodam reševanja sporov, s figo v žepu podpisujejo sporazume o ustavitvi bojev, beograjski politiki pa po svojih nacionalističnih ideoloških vzorcih prirokujejo in razlagajo zgodovino v skladu s potrebami politične propagande. Marsikaj v tej odmirajoči balkanski državi nima več nikakršne zveze z zdravo pametjo. Koliko žrtev bo še potrebno, da bo nastopila stremitev in kdaj bo Evropa končno s svojimi številnimi mehanizmi odkrila zdravilo zoper nasilje?

Kljub vsemu pa so hrvaški učitelji v svojevrstnih okoliščinah neobjavljene, a brutalne vojne začeli pouk; ta se letos povsem razlikuje od tistega, kakršnega so bili vajeni doslej. Toda čeprav prevladujejo v Školskih novinah uredb in navodila o organizaciji dela in prilagoditvi pouka vojnim razmeram ter podobni prispevki, je poleg drugega zanimivega beriva objavljen tudi obsežen in tehten strokovni članek, ki usmerja pogled v prihodnost – kako se bo hrvaško

šolstvo včlenjevalo v evropske procese.

Značilno podoba zdajšnjih razmer kaže tudi bosansko-hercegovski Prosvetni list. V uvodnih razmišljanjih svetuje, naj se šola še bolj usmeri k vzgoji za mir, da bi po svojih močeh pomagala preprečiti razširitev vojnega zla na to večnacionalno republiko, ki komajda še ohranja krhek mir. Če bi prišlo do najhujšega, bi bila libanonizacija Bosne in Hercegovine neobvladljiva. Zato list poziva k strpnosti in sožitju in konča z grškim rekom: Apage, Satanas! Če v Evropi ne bodo hitro in učinkovito ukrepali, se bo taista Evropa srečala z »jugoslavizacijo« nje same, končuje Prosvetni list. Brez pretiravanja bi lahko rekli, da prikriti nacionalizmi v Evropi lahko sprožijo veržno reakcijo odločnejših zahtev po samoodločbi ali morda celo po osamosvojitvi kar v pol ducata evropskih držav.

Za notranjepolitične razmere v Bosni in Hercegovini pa je zanimiv poziv Prosvetnega lista k trezni presoji v republiški izobraževalni politiki v zvezi z izbiro novih osnovnošolskih ravnateljev v republiko. Čeprav se večina strankarskih veljakov z besedo zavzema za merilo strokovnosti, pedagoške sposobnosti in etičnosti kandidatov, ne pa predvsem za politično ustreznost, pa v praksi žal pri imenovanju znova odloča prav strankarska pripadnost prihodnjih ravnateljev. Še bolj kot to zbujajo skrb vse težji gnetni položaj šolstva, kot posledica pa napovedi splošnih stavk učiteljev. Prosvetni delavci opozarjajo, da težav ne bodo rešili z novimi spremembami denarnih mehanizmov. Menijo, da šolstvo ne more biti stalno obremenjeno s hipoteko vzdrževanja, ki ga uvrščajo med »čisto porabo«. Sprašujejo se tudi, ali se bodo kdaj otresli »parazitskega kompleksa« in koliko časa se bodo lahko še zadovoljili z leporečjem, s praznimi obljubami.

Zaradi splošnih političnih in gospodarskih razmer pa šolstvo v nobeni republici ne spada med prednostne naloge, zato dobiva le toliko denarja, da preživi. To stanje spominja na nekdanje razmere v tistih državah, ki so doživljale velike družbene in politične spremembe in so se znašle na robu gospodarskega zloma. Podobno usodo so doživljali skoraj petdeset let španski učitelji. Frankistični režim se je maščeval pedagoškim delavcem, ker so bili med državljansko vojno zvežne na republikanski strani. Zda imajo v Španiji učitelji končno spodobne plače, tudi v primerjavi s tistimi v nekaterih drugih zahodnih deželah.

Pa se vrnimo k našim, domačim vprašanjem. Ali so zdajšnje učiteljske plače v primerjavi s poklici, za katere se zahteva enaka izobrazba, še kolikor toliko spodbudne za uspešno delo, tudi če upoštevamo izredne razmere našega prehodnega obdobja? Žal se je gnetni položaj učiteljev ponekod tako poslabšal, da ne bi smeli prezreti malodušja pedagoških delavcev. Neredki, ki so zaposleni v šolstvu, med njimi tudi učitelji, so zaskrbljeni za svojo prihodnost zaradi nove sistematizacije, ki jo prinaša »racionalizacija«.

Naj se še tako razglašajo, kako zelo pomembno in odgovorno, je učiteljevo delo, pa je to kaj slaba tolažba za učitelje, ko vrednotenje svojega dela presojajo po mrežnih plačah. Najbrž se ne bi smeli zanašati na to, da lahko učitelji zaradi svojega vzgojnega poslanstva delujejo predvsem na »etični pogon«.

Igor Pleško: Strnjene v nesreči

Tokrat objavljamo dela iz ciklusa akademskega slikarja Pleška. To so pretresljiva pričevanja trpljenja, groze in nemoči žrtev ob nesreči, ki jih je prizadela

Na šahovnici sveta

Ni jih mogoče prešteti.
Nemi
gledajo v prazno.
Le roke
kot prošnji ognji gorijo:
črni, beli, rumeni zublji
v vse smeri,
k vsem bogovom.
Ostre konice
kljunov grozijo.
V ječah lobanj
besnijo strahovi.
Sredi sveta,
na šahovnici oblasti,
ver in npravi
padajo domovine in domovi,
razvrednoteni
v šahovske figure.
NEŽA MAURER

dogodki
novosti

Univerza si izbira vodstvo

Univerza v Ljubljani naj bi v začetku septembra dobila novo vodstvo (rektorja in štiri prorektorje), in to jo bo vodilo v novem dvehletnem mandatnem obdobju, dolžnosti pa bi prevzelo z letošnjim 1. oktobrom. Univerzitetni svet 6. septembra ni opravil imenovanja – zapletlo se je pri kandidatih za prorektorje, ki jih je bil predlagal kandidat za rektorja prof. dr. Veljko Rus. Sklenili so za dva tedna podaljšati postopek evidentiranja kandidatov za prorektorje in na univerzitetnem svetu nadaljevati postopek imenovanja, brž ko bo to pripravljeno. Najbrž naj bi bilo to v dneh blizu 1. oktobra.

V pravilih za izbor vodstva univerze je zapisano, da rektorja imenuje univerzitetni svet, sestavljen iz delegacij delavcev univerze, študentov in uporabnikov; vsaka članica univerze (fakulteta itn.) ima po enega zastopnika v vsaki od teh treh delegacij. Predlog za rektorja pa da univerzitetnemu svetu znanstveno-pedagoški svet univerze, sestavljen iz visokošolskih učiteljev; izbere ga izmed kandidatov, ki so jih članice univerze predlagale v postopku evidentiranja kandidatov. Tako naj bi prišla univerza tudi do prorektorjev.

Dodajšnjemu rektorju, profesorju dr. Borisu Sketu in prorektorjem prof. dr. Srdjanu Bavdku, prof. dr. Dragani Marušiču, prof. dr. Marku Zupanu in prof. dr. Boštjanu M. Zupančiču se mandat izteče ob koncu letošnjega septembra. Postopek za izbiro novega vodstva Univerze v Ljubljani se je začel spomladi z razpisom za evidentiranje kandidatov. Za mesto rektorja so članice univerze predlagale 5 kandidatov: prof. dr. Rudija Rizmana, prof. dr. Veljko Rusa, prof. dr. Branka Stanovnika, prof. dr. Miho Tišlerja in prof. dr. Boštjana Žekša (tega tudi kot možnega kandidata za mesto prorektorja). Za 4 mesta prorektorjev so bili evidentirani: prof. dr. Joško Budin, prof. dr. Miran Čuk, prof. dr. Sergej Gomišček, prof. dr. Janez Možina, prof. dr. Miroslav Kališnik in prof. dr. Jože Kušar.

Ob junijski predstavitvi svojih načrtov so kandidati za rektorja sporočili skupno željo, da bi se izbor prorektorjev (štirih izmed 6 ali 7 evidentiranih) opravil šele potem, ko bi bil na znanstveno-pedagoškem svetu izbran en sam kandidat za rektorja. Vzrok je bil v tem, da ne bi bilo primerno, če bi 5 kandidatov za rektorja pripravilo vsak svoj predlog za izbor 4 prorektorjev med le

7 evidentiranimi.

Znanstveno-pedagoški svet Univerze v Ljubljani je nato 17. junija izvolil prof. dr. Veljko Rusa kot kandidata za rektorja in o predlogu obvestil univerzitetni svet, ki rektorja imenuje. Glede prorektorjev je izvoljeni kandidat za rektorja najavil možnost, da bi v vlogi mandatarnega novega vodstva univerze predlagal med seboj usklajeno ekipo prorektorjev, pri tem pa ne bi upošteval zgolj kroga že evidentiranih kandidatov.

Univerzitetni svet se je sestal 28. junija, da bi opravil imenovanje rektorja in prorektorjev. Ni bil sklepčen. Znova se je sestal 6. septembra. Kandidat za rektorja prof. dr. Veljko Rus je za mesta prorektorjev predlagal prof. dr. Boštjana Žekša, prof. dr. Jožeta Kušarja (oba sta bila spomladi evidentirana med kandidati za prorektorska mesta), prof. dr. Boštjana M. Zupančiča (prorektor v sedanjem mandatnem obdobju) in prof. dr. Janeza Persiča. Na univerzitetnem svetu se je razvila živahna razprava o možnostih in nemogućnostih izbora ali volitev prorektorjev zunaj spomladanskega seznama predlaganih kandidatov za ta mesta. Razmišljali so o možnostih, da se volitve za imenovanje novega vodstva, kot ga je predlagal dr. Rus, na univerzitetnem svetu opravijo, nadalje o možnosti, da se celoten postopek izbora vodstva univerze začne znova, razmišljali so tudi o mnogih vmesnih možnostih. Prof. dr. Veljko Rus ni brezpogojno vztrajal pri svojem predlogu prorektorjev, hotel pa je, da rektorsko dolžnost prevzame skupaj s popolno ekipo prorektorjev, ne pa tako, da se prorektorji imenujejo dodatno ali dodatno del njih. V ospredju so bila zgolj proceduralna vprašanja – koliko se pravila izbora kršijo in koliko ne, kaj je ob tem še dopustno in kaj ne več itn. Nekateri so se spraševali, kaj da je za bregom teh formalnih zapletov. Končna odločitev univerzitetnega sveta je bila, da so članice univerze dobile dva tedna dodatnega časa za evidentiranje kandidatov za prorektorska mesta. Nato bo znanstveno-pedagoški svet, kot za to pristojno telo, razrešil celotno stvar in univerzitetnemu svetu predložil svoj predlog za ta mesta, skupaj s prof. dr. Veljkom Rusom kot kandidatom za rektorja. Teoretično je mogoče, da bi bil postopek imenovanja novega vodstva univerze opravljen okoli začetka novega študijskega leta, to je blizu 1. oktobra. J. S.

Spoštovani bralci!

V uredništvu Prosvetnega delavca si prizadevamo, da bi časnik čimbolj prilagodil vašim željam in potrebam. Veliko razmišljamo o njegovi vsebini pa tudi obliki.

Kaj menite o Prosvetnem delavcu vi?

Že dalj časa je slišati – in tega se zavedamo, da je samo ime časnika že kar arhaično. Išče mo torej lep, vsebini primeren naslov. Predlagajte in izbirajte!

Prosvetni delavec, p.o.
Poljanski nasip 28
61104 Ljubljana
poštni predal 21
Ziromacun: 50101-603-46509
Tel. (061) 315-585

prosvetni
delavec

Upravni odbor: Marija Velikonja,
predsednica (Zavod Republike Slo-

POSVET O UČBENIKIH

Knjige, ki jih morajo pisati vrhunski strokovnjaki

Komaj se je plegla »učbenikomanija« ob začetku šolskega leta, že se znova ukvarjamo z učbeniki. Ne bomo pogrevali negodovanja staršev zaradi visokih cen – nekateri so za komplet učbenikov za svojega šolarja morali odšteti ves svoj mesečni dohodek in celo več; ne bomo pisali o tem, komu je bilo v poletni vročini bolj vroče: tistim, ki so nakup šolskih potrebščin prepustili Modremu Janezu (katalogski šolski prodaji, projektu Državne založbe Slovenije), ali onim drugim, ki so, nekateri že sredi počitnic, drugi šele tik pred začetkom ali celo ob začetku pouka, hodili od vrat do vrat papirnic in knjigarn in polnili šolske torbe. Sami so to najbolj občutili. Tudi sejma rabljenih učbenikov v Plečnikovih Križankah nismo obiskali, pa tudi kakšnega drugega ne. Na Bled smo se odpravili, na posvet UČBENIKI DANES IN JUTRI – na povabilo Državne založbe Slovenije, njenega uredništva učbenikov in učil, ki pripravlja več kot polovico vseh slovenskih učbenikov za osnovne in srednje šole, to je okrog tristo naslovov, od tega jih vsako leto izdajo približno polovico.

Izdajanje učbenikov pri DZS dopolnjujejo s priročniki in učili v kolikor mogoče celosten šolski program, v tem pa imajo svoj prostor tudi gradivo za učitelje in visokošolski učbeniki. Njihova temeljna področja so zgodovina in družboslovje, glasbena vzgoja, matematika, računalništvo in naravoslovje (fizika, kemija, biologija) ter nekatere strokovne usmeritve. Na teh področjih dela v uredništvu osem urednikov. Pri pripravi učbenikov se tesno povezujejo z Zavodom RS za šolstvo, kjer oblikujejo učne načrte in kataloge zna-

lagjeno otrokovi starosti in zmožnostim, pritožujejo se nad preobsežnimi učbeniki, velikokrat pisanimi suhoparno, veliko jih je že na videz odbijajočih, namesto da bi pritegnili in spodbujali otroke, pravijo. Ali so te kritike upravičene, ali se tisti, ki negodujejo, motijo? Na tako zahtevnem in občutljivem področju (samo pomislimo na zdajšnje množično »čiščenje« ideoloških vsebin!), kot je učbeniška politika, je enoglasje najbrž težko doseči, vendar pa se je mogoče poenotiti glede temeljnih usmeritev. Pri tem lahko veliko pomagajo izkušnje – zagrebški gost dr. Josip Malič je izkušnji označil kot iskanje prave poti z dolгим in naporim tavanjem, zelo dragoceni pa so tudi zgledi iz sosednje Hrvaške. Avstrije in od drugod. Na Hrvaškem imajo predpisano, kolikšen naj bo obseg učbenika, koliko strani naj zavzemajo posamezna področja in poglavja, kakšen naj bo videz, naslovnica, tisk ipd. Predpisano morajo pisati in vsi drugi, ki soustvarjajo učbenik, spoštovati. Menijo, da je le z doslednim upoštevanjem predpisanih standardov za učbenike mogoče povečati njihovo učinkovitost. Dr. Josip Malič se posebej opozarja na likovno opremo šolskih knjig, ki jo marsikdaj zapostavljamo, čeprav je v praksi tista, ki najprej pritegne pozornost (ali pa nasprotno). Pa še nekaj je svetloval izkušeni strokovnjak: naj bo do-

UČBENIKI DANES IN JUTRI

nja za posamezne predmete ter ugotavljajo potrebe po novih učbenikih in prenovitvah. Spremljanje učbenikov v učni praksi postaja vse bolj tudi naloga založbe, ki si prizadeva za čim večjo samostojnost pri nastajanju učbenikov. V skrbi za čim bolj kakovosten in tržno tekmovalen učbenik želijo uveljaviti ustvarjalen odnos med pisci učbenikov in založbo. To DZS obvezuje, da svojim avtorjem pri skrbi vse potrebne informacije in pomoč pri načrtovanju učbenika (didaktično-metodično, likovno-grafično oblikovanje ipd.).

Na blejskem srečanju (11. septembra letos) so se udeleženci pogovarjali predvsem o pomoči založbe piscem pri snovanju njihovih učbenikov. Ugotavljali so, da je minil čas samorastniških piscev učbenikov. Danes je lahko dober učbenik le dosežek tesnega sodelovanja med ustvarjalcem in založbo. Pred letom 1985 so slovenski učbeniki nastajali večinoma na Zavodu RS za šolstvo, založba je prevzela le tisk in izdajo. Kasneje so založbe prevzele tudi recenzijski postopek, v prihodnje naj bi sodelovale že pri snovanju učbenika – o tem je beseda tudi v nastajajočem Pravilniku o potrjevanju in izdajanju učbenikov.

Pisanje po predpisih

Med uporabniki in poznavalci učbenikov je pogosto slišati kritike: očitajo jim prezahtevno vsebino, marsikdaj premalo pri-

Na posvetu Učbeniki danes in jutri so s prispevki sodelovali priznani strokovnjaki: dr. Aleksandra Kornhauser je predstavila naravoslovne učbenike pri nas in v svetu, dr. Josip Malič, dolgoletni direktor Šolske knjige iz Zagreba (specializirane hrvaške založbe za izdajanje učbenikov) je spregovoril o vlogi učbenikov pri pouku, Vlado Milekić o novostih v naši osnovni šoli, dr. Reginald Vospernik o avstrijskem sistemu priprave in razpošiljanja učbenikov, dr. Barica Marentič-Požarnik pa je ugotavljala, kakšni učbeniki so primerni za učence. Aleksander Cokan, vodja uredništva učbenikov in učil pri DZS, je udeležence seznanil z nastajajočim Pravilnikom o potrjevanju in izdajanju učbenikov. V pogovorih za omizji so udeleženci še posebej obravnavali učbenike za zgodovino in družboslovje, naravoslovje, matematiko in fiziko.

Časnik urejajo: Stanko Šimenc – glavni urednik, Marijana Kunej – odgovorna urednica, Lučka Lešnik – novinarka – urednica in Tea Dominko – tehnična urednica. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Časnik izhaja štirikrat tednevno med šolskim letom.

venije za šolstvo). Milka Arko (Republiki sekretariat za zdravstveno in socialno varstvo), Ivan Bitenc (Republiki sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo) in delavci delovne skupnosti podjetja Prosvetni delavec: Marijana Kunej, Lučka Lešnik, Stanko Šimenc in Metka Vovk.

Uredniški odbor: Boštjan Zgonc, predsednik, in člani Tea Dominko, Dora Gobec, Gregor Kocijan, Mar-

ber učbenik zmeraj nekoliko pred učencem, vsaj za kanček naj presega njegove zmožnosti. Le tako bo zanje dovolj zanimiv.

Tudi v Avstriji se opirajo na sedem točk – posebna komisija pa odloča o tem, ali je učbenik primeren ali ne. Pri tem upoštevajo skladnost z učnim načrtom, pravila učenčeve samodejavnosti, stvarno pravilnost in skladnost z najnovejšim razvojem znanosti, avstrijske razmere in pravne predpise, ugotavljajo, ali je dovolj upoštevana državljanska vzgoja. Kako je učbenik jezikovno oblikovan in ali je primerno grafično ter likovno opremljen.

Dr. Aleksandra Kornhauser, znana avtorica učbenikov za kemijo (pri DZS jih je v četrto leto izdala približno dvajset), je opozorila, naj učbenik pišejo vrhunski strokovnjaki: »Kdor želi napisati kakovostno besedilo za šolsko knjigo, mora ogromno znati.« Vrhunski strokovnjaki pa ne znajo snovi zmeraj tudi dobro metodološko obdelati, zato naj bo učbenik skupinsko delo različnih strokovnjakov.

Nerazumljivi učbeniki

Udeleženci posveta so z zanimanjem prisluhnili dr. Reginaldu Vosperniku, ravnatelju slovenske gimnazije iz Celovca in dobremu poznavalcu avstrijskega načina priprave in prodaje učbenikov. Najbrž bi ga z zanimanjem (in upanjem) poslušali tudi tukajšnji starši, ki imajo šolarje, saj je povedal, da je nekdanji zvezni kancler Kreisky že v sedemdesetih letih vpeljal za vse otroke v začetku šolskega leta brezplačne učbenike. V Avstriji imajo za vsak predmet več alternativnih učbenikov – za biologijo v prvem razredu gimnazije (v našem sistemu je to peti razred osnovne šole) je na voljo

devet različnih učbenikov, zličnih piscev in različnih za – in na vsaki šoli sami izbirajo med njimi.

Avstrijski kritiki šolskih ugotavljajo, da so učbeniki zahtevni, prezajetni (za pomezne razrede je njihova skoka teža celo osem kilogramov več!) in premalo privlačni. Raskave so pokazale, da več učencev napisanega v učbeniku sploh ne razume. To velja za posebno za slovenske učbenike, ki jih uporabljajo na avstrijskem Koroškem. »Zalostno je, da materinščina za marsikoga priljubljena.« ugotavlja dr. Reginald Vospernik. »veliko ima raje nemščino: ta je boljše govorniki in učbeniki so privlačnejši od slovenskih, tudi po težavnosti primerne.«

Avstrijskim kritikom vredno prisluhniti, čeprav udeleženci blejskega srečanja z njimi ne strinjajo povsem. Krat je bilo, denimo, slišati, da morali biti naši učbeniki obnejši, seveda pa naj ne bi potrebovali vsega, kar je zapisano, znati. Le učenci, ki jih zanima posamezni temi kaj več, lahko prebrali kar v šolski knjižnici. Kakovosten pouk je še zmeraj predvsem odvisen od učitelja, lahko – primerno usposobljen – motiviran za svoje delo – od marsikatero pomanjkljivost benika ali učnega načrta; še pa je učni učinek odvisen od stega, ki se uči. Kljub temu je odveč vprašanje: ali dovolj misljamo o tem, kako zelo v učbeniku na učno učinkovitost na priljubljenost posameznih predmetov?

*
P. S.: V prihodnji številki Prosvetnega delavca bodo o učbenikih razmišljali strokovnjaki.

LUČKA LEŠNIK

Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih

Aprila letos je potekalo v Strasbourg peto srečanje Komiteta izvedencev za regionalne in manjšinske jezike v Evropi – v sklopu Sveta Evrope in pod okriljem Generalnega sekretariata. Kot opazovalec sta se ga udeležila tudi zastopnika Jugoslavije – iz Slovenije in Srbije.

Srečanje je bilo namenjeno pripravi pravzaprav prvega branja, osnutka Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih, listine, ki jo je pripravila skupina strokovnjakov – vladnih zastopnikov evropskih držav.

Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih naj bi zagotavljala mednarodno določeno, minimalen standard varstva regionalnih in manjšinskih jezikov v Evropi. Predlog listine je usklajen z načeli o neodtujljivi pravici do izražanja v regionalnih in manjšinskih jezikih (tu niso mišljeni dialekti uradnega jezika ali jezika migrantov) v zasebnem življenju in javnem. Ta načela so sestavni del Mednarodne konvencije Sveta Evrope o varovanju temeljnih človekovih pravic in svobod ter Sklepe listine Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi.

Naročnina za leto 1991 znaša 380 din za posameznike in 760 din za organizacije.

Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri 260 din na leto.

Posamezna številka stane 25 din.

Tisk ČTP Ljudska pravica, YU ISSN 0033-1643.

Listina predvideva odgovornost in obvezo družbo – žave, njena telesa in organizacije – za uresničevanje predvidenih jezikovnih pravic in obveznosti v praksi. Te pravice se zagotavljajo in usmerjajo na jezikovno manjšino kot kolektivne subjekte in ne zgolj na posamezne pripadnike. Delovale naj bi bile posebne institucije, ki bi svetovale in bdele nad uresničevanjem jezikovnih pravic manjšin. Noben od takšnih splošnih dokumentov ne more dajati rešitev napotkov, kako ravnati ob posameznem primeru, saj so vsi ali manj načelni. V praksi se uresničevanju pravic utegne včasih kokrat zapletati. Zato nastajajo težave, ko je treba ta mednarodni dokument sprejeti, še zlasti, če naj bi postal mednarodna konvencija. Če bo omenjena listina sprejeta kot konvencija, bodo države podpisnice moralno spoštovati.

Za Slovenijo je pomembno, da spremlja postopek in razvoj osnutka Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih, da raven jezikovne zaščite, ki jo ta listina predvideva, upošteva tudi pri spreminjanju zakonodaje, namenjene narodnostni skupnostima, ki živita na njenem ozemlju – italijanska in madžarska.

Evropska listina predvideva, da se ji tudi formalno lahko pridružio in jo sprejmejo tudi države, ki niso članice Sveta Evrope – seveda, če dosega predvidene standarde jezikovne zaščite.

VILJANA LUKAS

NORMATIVI IN STANDARDI – NORMATIVI IN STANDARDI

Novi normativi in standardi – kršitev mednarodnih konvencij

razpravljamo

Slovenska vlada je sprejela nove normative in standarde osmega avgusta letos, veljati pa so začeli sedemnajstega. Pedagoška javnost, ki je spremljala avgustovska dogajanja, si je zagrenila iztekajoče se počitniške dni, tisti, ki pa so tedaj še bili daleč od stvarnosti, zdaj gotovo več niso. S septembrom so, hote ali ne, začeli razpravljati o novih normativih in standardih za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

Negotovanja, nestrinjanja, pripomb in kritik je veliko. Marsikaj tega je bilo slišati 10., 12. in 16. septembra letos, ko so se zbrala predsedstva sindikalnih konferenc srednjih šol in domov za učence, osnovnih in glasbenih šol ter vzgojno-varstvenih organizacij.

Vznemirjenje med šolniki je bilo precejšnje, saj so ravnatelji nekaterih šol že skoraj odpustili posamezne učitelje in druge delavce na šoli. Vse skupaj pa le ni tako strašno: po sklepu ministrstva za šolstvo morajo vodstva

šol na podlagi teh standardov najprej pripraviti predlog sistemizacije delovnih mest na šolah. To bo ministrstvo sprejelo ali zavrnilo. Šele potem bo jasno, koliko je na šoli odvečnih delavcev. Takrat se bo začel postopek za odpuščanje, ki pa tudi ne bo končan čez noč. Vsako določanje presežkov s samovoljnimi odločitvami ravnateljev, ki bi se sklicevali na standarde in normative, pa je za zdaj še popolnoma neutemeljeno! Nekateri šolniki se vprašujejo, zakaj sploh naj bi razpravljali o normativih in standardih, ko pa je vendar že vse odločeno. Nova merila so bila sprejeta med počitnicami, to pa ne pomeni, da jih ni mogoče spreminjati, pravijo vladni predstavniki.

Predlogi, dopolnila, pripombe se že kopičijo; res pa je, da življenja šole ni mogoče v celoti zaobjeti v pravne norme.

K razmišljanjem o normativih in standardih smo povabili nekatere iz pedagoških vrst.

Cirkus v srednjem šolstvu se nadaljuje

Upanje v ustvarjalni mir, ki so ga pričakovali pedagoški delavci srednjih šol, se je ob zadnjih ukrepih slovenske vlade povsem izjalovilo, povedano drugače, cirkus v srednjem šolstvu se nadaljuje. K temu so pripomogli sprejeti Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in Sklep o določitvi normativov in standardov za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti v srednjih šolah, nepodpisana splošna kolektivna pogodba za negospodarstvo, ki so jo vladni pogajalci namerno zavlačevali z elementi izsiljevanja (vojna v Sloveniji) in po moji presoji popolnoma nepotrebni Zakon o osebnih dohodkih in drugih prejemkih delavcev v vzgojno-izobraževalnih zavodih, ki v Povzetku bralca zavaja za zagotavljanjem »potrebne miru in skladu z družbenimi potrebami po vzgojno-izobraževalni dejavnosti« (Poročevalec, str. 9).

V tem zapisu bomo opozorili na nekaj rešitev, ki jih prinašajo Normativi in standardi, za katere menimo, da so znova potrebni presoje:

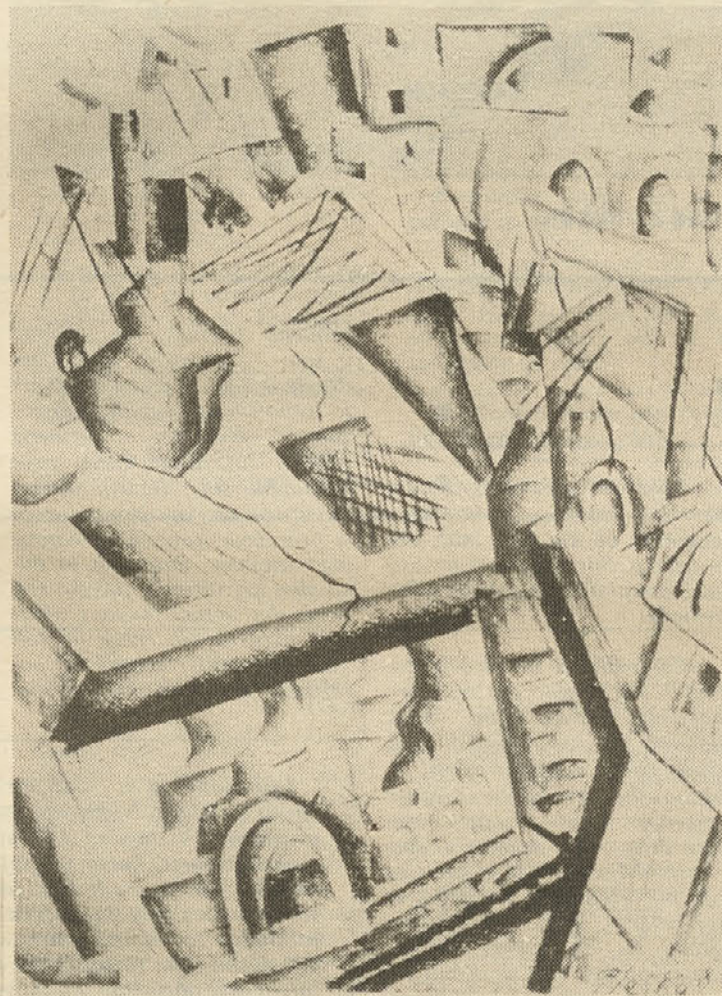
KA 1.1: Elementi za sistemizacijo delovnih mest pedagoških delavcev v obsegu 20 ur pouka na teden za učitelja splošnoizobraževalnih in strokovnoteoričnih predmetov so pretirani in ne omogočajo diferencirane učne obveznosti. Ta točka je šibka tudi zaradi tega, ker ni podlage v sistemskem zakonu, ki bi določal pojem in obseg učne obveznosti. Takšno stanje po nepotrebnem povzroča nemir, konflikte in omogoča izkoriščanje pedagoških delavcev glede delovne obveznosti ipd.

K 2.7: Za opravljanje tehničnih del v šolah sistemizira eno delovno mesto hišnika z zahtevano srednjo strokovno izobrazbo IV. stopnje. Upravičeno

se postavlja vprašanje, kako bo hišnik na tehnično-strokovnih šolah uspešno vzdrževal že dotrajano opremo, kot so strožnice, skobeljni stroji, elektro-stroji ali novejša oprema, kot so računalniško vodeni stroji (CNC), specifična oprema na zdravstvenih šolah ipd. V zvezi s tem se zaradi enormnih skupin pri praktičnem pouku (glej B: 2.3), možnost okvar na strojih precej poveča. Pedagoškim delavcem ob teh zahtevah ni jasno,

nejši je predlog sindikata prosvetnih delavcev, da se normativ na splošno zniža na 800 kvadratnih metrov, in če je mogoče, primerja tudi s snažilkami, zaposlenimi v državni upravi.

K B 1.1: Normativ za oblikovanje oddelka v triletnih in štiriletnih programih je 36 učencev. Postavljena zgornja meja je pretirana in pedagoško težko izvedljiva. V bistvu pomeni znižanje učnega standarda in kaže na instrument varčevanja zaslepljenih

Porušeno mesto

kako zagotoviti varnost dijakov in uspešno učenje, še posebno ob aroganci avtorja normativov, ki poziva, naj se z dijaki gledamo skozi okno (Delo, Sobotna priloga: Ravnatelji napovedujejo odhod, 7. september 1991, str. 25). In še nekaj, novi normativi so na moč podobni standardom iz davnega šolskega leta 1949/50, zato je naš odgovor avtorju: »ABI IN MALEM REM!«

K 2.10: Šola sistemizira na 1200 kvadratnih metrov normirane čistilne površine eno delovno mesto snažilke z zahtevano I. stopnjo izobrazbe. Stvar-

izvrševalcev izobraževalne politike.

Slovenska vlada, ki je obravnavane normative in standarde sprejela, bi ravnala modreje, če bi spoštovala določbe o pravicah učiteljev, ki jih priznavajo dokumenti Unesca in Mednarodne organizacije dela – ILO, da sodelujejo pri oblikovanju izobraževalne politike. Ali bodo prosvetni delavci prisiljeni prijaviti slovensko vlado že ob prvem vstopu v Evropo zaradi kršenja MEDNARODNIH KONVENCIJ?

ALEKSANDER KLINAR

Šola je igra ljudi ali igra z ljudmi

Nekdo je v pogovoru – omizju, ko so razpravljali o »šolskem polju« in težavah pri oranju le-tega vzkliknil, da položaja na tem področju ni mogoče opredeliti drugače kot apes moi le de luge. Ojej, kje se potepa francoski kralj Louis XV. – mi pa še zmeraj kličemo tradicijo, da nam osvetli stanje, v kakršnem smo.

Obet za ustvarjalni nemir v šolah se je sprevrgel, tako kot že tolikokrat doslej, v svoje nasprotje. Pouk smo začeli s stisko junijskih in julijskih dni vojne in si obetali, da bomo le-to premagovali z mirom v učno-vzgojnem procesu. In vendar se ni začelo tako, ostala je stiska družbenih razmer, razširjena s težavami, ki jih prinašajo novi, čeprav prepisani stari Normativi in standardi kot elementi za sistemiziranje delovnih mest v osnovnih šolah, srednjih šolah in domovih.

Četudi gre za stare, vendar popravljene elemente za sistemizacijo delovnih mest v šolah in domovih, ostaja spoznanje, da sprejemamo pravila našega ravnanja v času, ko učiteljev ni v šolah, med počitnicami. To niti ne bi bodlo v oči, saj smo tega že vajeni, preseneča pa, da v razpravi o tako pomembnem aktu niso sodelovali delavci v vzgoji in izobraževanju, ki bi verjetno ponudili dovolj strokovne in ustrezne rešitve – predvsem tam, kjer se tisti, ki poučujejo, odzivajo najglasneje, tj. v strokovnih šolah pa tudi v šolah splošnih gimnazijskih programov, v katerih obstaja vprašanje, kako bo s priznavanjem del, ki zagotavljajo sestavino kakovosti pouka. V razpravi, so se – tako kot do zdaj, že dlje časa oglašali sindikati delavcev vzgoje in izobraževanja, vendar naše pripombe kot da niso vredne pozornosti – pripombe in predlogi, ki bi zagotovili, da bi se ognili zdajšnjemu položaju v delovnih kolektivih šol. Gospodje, nazadnje, ko gre za delavce, pade breme in odgovornost na Sindikat delavcev vzgoje in izobraževanja. Ta se sreča s stiskami, strahom delavcev in njihovimi odločitvami.

In prav tu se je tudi zaostri do stopnje, ko je nujno povsem določno povedati, ali so normativi in standardi okvir za pripravo sistemizacije delovnih mest, ali so dejstvo, ki je napotilo ravnateljem šol in domov, naj ustrezni organi ali oni sami izdajajo ugotovitvene sklepe tehnoloških presežkov delavcev.

Gospodje, ne pozabite, ne premikamo omar in stolov, temveč določamo jutrišnji položaj vzgoje in izobraževanja, ki se je začel oblikovati danes. Ravnanje z ljudmi kot z rečmi hromi vrednote sistema, v katerem delujeta učitelj in učenec.

Bóde pa še nekaj: da gre za prehodno obdobje. Kaj je zdaj to, saj smo takšna obdobja živeli in posledice že čutimo. Ali pa nam izraz »prehodno obdobje« rabi za opravičevanje lastnega ravnanja? Človek pa je konkretno zgodovinsko bitje, ki družbene razmere živi, doživlja kot svoje ali vsiljene. Zato se poslovimo od floskul, ki so morda, nekatere v enoumju mamil.

Česa smo si želeli delavci vzgoje in izobraževanja na vseh ravneh dela? Da se v sistem delovanja področja včlenijo pravila igre, ki jih bomo spoštovali vsi, tako financir kot učitelj, pričakovali (ujemo), da bo nastal red v financiranju, tj. ne bodo bodle v oči in žep neupravičene razlike vrednotenja istega dela delavcev v šolah in domovih, in še mari-

skaj od tega, zato podpiramo prizadevanja družbe, vlade in ministrstva za naše področje, vendar pota, ki jih ubirate brez nas, mimo nas, niso sprejemljiva.

Čudno, da niso strokovna društva (če so, naj se oglasijo), sodelovala s strokovnimi stališči in prepričanju pri pripravi standardov in normativov. To je bilo v predlagateljevi obrambi že nekajkrat slišati. Glas strokovnih društev, pedagogike, didaktike, inštitutov, matičnih fakultet in strokovne javnosti bi s svojim deležem zagotovo pripomogel k ustreznosti pripravi dokumenta za učinkovito, racionalno, predvsem pa za boljše delo šol.

Vse bolj pa je slišati, da bomo bore malo varčni, kakovost pa bomo »usekali« podolgem in počez. Še posebno bóde, in to tudi same učence, zlogasna in zastrašujoča številka »subjektov« učno-vzgojnega procesa. Natrpati v oddelek po 36 učencev, ni drugega kot podaljšati že znano spoznavo, da deluje šola kot tovarna klobas. Varčevati z nabasanimi oddelki, je kriminal za družbo, ki obeta po dolgih naporih letih gospodarske prebujanja svetlo evropsko prihodnost.

Če smo že v Evropi, pa se sprehodimo in preučimo več šolskih sistemov, prisluhnimo tistim, ki svoje šolske sisteme spreminjajo hote – na poti v Evropo... Četudi so že nekaj časa v njej, pa so na šolskem področju ždeli in strmeli v uspehe šolskih sistemov evropskih razvitih dežel in drugega razvitega sveta.

Ob mojem dreganju bo marsikdo rekel: Daj no, daj, kaj pa tečnariš, saj nenehno poudarjaš, da je šolski sistem živ organizem, pa v tem je ravno bistvo...

Vprašujem tudi, zakaj »prehodnega obdobja« nismo podaljšali za toliko časa, da bi pripravili zakonodajo (zakone o osnovni šoli, o srednjih šolah in o univerzi) kot temelj za izdajo ustreznih spremljajočih izvedbenih dokumentov.

Toda – vsaj tako je videti – če bi ravnali tako, bi razmere tega področja zaživele v ustvarjalnem nemiru, in kaj bi ostalo šolskemu dozidavnemu aparatu, ki se ukvarja z vsebinami relevantnega pomena in šolnikom prepušča irelevantno?

Grdo je, da pri vsem tem najodgovornejši vedo, da bo učitelj, hišnik, olepševalni tehnik (čistilec) vseeno z ravnateljem vred in svetovalnimi ter pedagoško-strokovnimi službami opravljal delo, četudi bi na tem področju vladal anahronizem pravnega.

In nazadnje, čeprav prav na začetku: učencem so kaj malo mar naše igrice, oni zahtevajo kakovost pouka, ta pa je mogoča samo tako, da zagotovimo ustreznost delovne razmere in ustrezno plačanje učitelja za delo, ki ga po obsegu in kakovosti opravlja.

Vedite, da vsega ne moremo plačati, predvsem ne tistega, kar je tako individualno učiteljevo, da je neizmerno ljubo in je zato učitelju v osebnem zadovoljstvu, da je igra na poljanah radovednosti, dvomskosti, kritičnosti in ustvarjalnosti samo moja, samo tvoja zadeva, in ne zadeva ministrstva za šolstvo in šport.

Vredno se je zamisliti ob napisu delfskega prerocišča ter še in še razmišljati o napotilu Spoznavanj samega sebe, predvsem zato, da ti kdo ne vsili mnenja, kdo da si.

Opozorilo kot napotilo učiteljem! Še enkrat premislimo, kako izobražujemo, predvsem pa glede na vzgojo in izobraževanje vrednotimo svoje delo, kajti prav zdajšnji učenci bodo »jutri« odločali o naših pokojninah!

ALBERT AVGUSTINČIČ

Grobi posegi

Novi normativi bistveno slabšajo delovne razmere srednjih šol na treh področjih, ponekod tako zelo, da bomo dobili dražje srednje šolstvo ali pa šole ne bodo mogle delovati.

Profesorjem normativi ne priznavajo celo vrsto del, ki so bila od nekdaj upoštevana, šole pa so ga nagrajevala z interno prerazporeditvijo denarja za plače – to zdaj ne bo več mogoče. Normativi so šli mimo tako zahtevnih del, kot so korekture nalog, ki zahtevajo od vsakega profesorja več kot mesec dni dela na leto, neustrezno je ovrednoteno razredništvo in še nekatera dela. Na večjih šolah, ki imajo več kot tri vzporednice iste usmeritve, pa bodo učitelji tudi imeli po več učencev v posameznih nadaljevalnih razredih, učili bodo več dijakov, da bodo izpolnili delovno obveznost. Skoraj onemogočeno je tudi delo šolskih svetovalnih služb in knjižnic, ki so tako zelo pomembna sestavina učnovzgojnega procesa. Ob uveljavitvi normativov bo vse to gotovo vplivalo na kakovost dela.

Zelo grobi so posegi v praktični pouk, ki je bil menda temeljni razlog, da smo začeli prenavljati poklicno šolstvo. Normativi zahtevajo oblikovanje tako velikih skupin, da učenci ne bodo mogli praktično delati, prav gotovo pa ne bodo izboljšali

svojega poklicnega znanja. Tega se zavedajo tudi oblikovalci, saj je eden izmed njih dejal, naj učenci v delavnicah pač sedijo in gledajo, drugi pa je povedal, da je bila v Sloveniji pač vojna... (Delo 7. 9. 91). Videti je da slovenska šolska oblast nima pred očmi nič drugega kot gimnazijca in da ne ve, v kakšnih šolah je večina mladine.

Avtorji normativov so hoteli največ prihraniti na področju tehničnih služb šol in so prav nemogoče obremenili čistilke, hišnike, tajnice, računovodstvo... To je seveda prihranek na papirju, kajti hišniki so npr. že dolgo več kot samo to; so predvsem vzdrževalci, ki opravljajo množico storitev neprijetno hitreje in ceneje kot servisi. Prav neodgovorno pa je, da je denarna skrb za takšno premoženje, kot ga pomeni šola, zapuano nekemu s srednjo izobrazbo. Koliko bo stal material za praktični pouk (ne glede na to, ali bo to le demonstracija posameznih postopkov), če šola ne bo imela skladišnika? Prihranek denarja za plače teh nekaj ljudi bo naše šolstvo stal precej več kot zdaj, bojim pa se, da bomo kaj kmalu spoznali, da tako šola ne more delovati.

ZOLTAN JAN
Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije

RAVNATELJI NA PRIZORIŠČU

Lepota in red na vsakem koraku

Marinka Marovt: »Pri delu me vodi misel Janeza Svetine, da ni uspešen, kdor pozitivno izdela šolo, temveč kdor naredi v svojem razvoju korak naprej, pa če je tak korak še tako majhen.«

Avgustovska pot od Ljubljane do Polzele je eno samo zeleno valovanje. Do čistega pokošene košenice, vsako okno polno rož, povsod vtis urejenosti in pridnosti.

V Polzele si ogledujem osnovno šolo Vere Šlander. Arhitekti je s srečno roko prizidal stari stavbi novo, tako da dobimo vtis svetlega, zračnega, prijetnega poslopja.

Sprejme me elegantna, urejena gospa. Kaj hitro odkrijem, da je to človek, ki ve, kaj hoče. Okoli nje morata biti lepota in red. S prijateljskim nastopom zaokroži prijeten vtis o tej šoli. Marinka Marovt je profesorica angleškega in slovenskega jezika, na tej šoli pa že deseto leto ravnateljica. Ker smo tik pred novim šolskim letom, steče pogovor o tem.

● Včeraj ste imeli ravnatelji sestanek občinskega aktiva. Kakšno je bilo razpoloženje? O čem ste razpravljali?

– Razpoloženje je bilo kar optimistično, vendar imamo vsi občutek, da marsikaj ni pripravljen. Veliko stvari ni dorečenih. Danes bi morali imeti na šoli konferenco, pa smo jo prestavili, ker smo dobili normative zelo pozno.

● Kaj prinašajo novi normativi?

– Kar nekaj razveseljivih stvari. Pomenijo začetek poenotenja za vso Slovenijo, in to smo že dolgo želeli. Učiteljeva obveznost se je zmanjšala na 22 ur pouka na teden, to pa pomeni olajšanje, zlasti za učitelje vzgojnih predmetov. Ni pa določen dodatni dogovorjeni program, čeprav naj bi vsak učenec sodeloval v vsaj eni interesni dejavnosti. V občini se bomo glede tega najbrž odločili enotno, kako bo v republiki, pa ne vem. Dodatna po-

smo mogli beliti hodnikov in lakirati tal; tako bo marsikaj popadalo, ker ni denarja.

● Kakšne možnosti za uredništev svojih notranjih nagibov vidite v ravnateljevi vlogi?

– Biti ravnatelj je zelo lepo. Imam veliko možnosti za ustvarjalno delo. Veliko svojih videnj o šoli lahko uresničim.

● Kakšna so ta videnja?

– Šola prihodnosti je humana šola. Vsak v njej mora doživeti svoj napredek, učenec in učitelj. Za to je treba imeti možnosti. Predvsem mora biti v razredu manj učencev. Dobiti je treba dovolj denarja za opremo, a ne samo učno, temveč tudi tisto, ki daje šoli lep videz. Posebno pomembno pa je, da je učitelj usposobljen. Temeljna strokovna izobrazba ni dovolj, potrebno je nenehno spopolnjevanje, saj vemo, da je še tako zagnanost brez sodobnega strokovnega znanja premalo. Z dovolj strokov-

Marinka Marovt

● Kaj je značilnost vaše šole?

– Smo dokaj dojemljivi za novosti. Vsako leto izberemo kaj novega. Preteklo šolsko leto smo vpeljali trimeser, ki ga je spremljala republiška komisija. Letos bo pod republiškim nadzorom potekalo zgodnje učenje tujega jezika (v tretjem razredu), v četrtem bomo začeli projektno delo. Novosti bodo: računalniška vodenja, knjižnica, nivojski pouk

Zastarelo miselnost lahko spreminjamo samo z znanjem.

v sedmem razredu in delo z nadarjenimi učenci, predvsem v tretjem razredu.

● Poznavalci imenujejo vašo šolo turistično.

– V resnici je na šoli zelo močan turistični podmladek. Vsako leto se udeležimo republiškega festivala Turizmu pomaga lastna glava in v petih letih smo bili trikrat najboljši. Gospodarska zbornica Slovenije nam je leta 1984. podelila turistični nagelj za vsestransko turistično dejavnost. Vsako leto izdelamo nekaj raziskovalnih nalog iz turizma.

Tekmujemo za zgledno okolje in smo že desetletje šola z zglednim okoljem v celjski regiji. Turistični podmladek je imel številne uspešne pogovore za okroglo mizo. Tako so na pobudo mladih odstranili črna odlagališča odpadkov, začeli pa so tudi urejati pašenski park. Tako bo poljski biser rešen propada, pri tem bo pomagala republika.

Delo šole je lepo vpeto v kraj in za naša prizadevanja zmeraj najdemo ugodna tla. Tega smo še posebno veseli.

● Kakšen bo vaš letošnji celostni projekt šole?

– Letos bo vzgojni z naslovom Da bi se bolje razumeli. Zakaj

prav ta tema? Učitelji so mi očitali, da ob veliko nalogah, ki jim jih nalagam, zanemarjam vzgojno vlogo šole in to se opaža na učencih. Odkrila sem tudi, da je velika učiteljeva in učenčeva težava, ker se premalo poznata. Zato smo se odločili, da bo naša prednostna naloga vzgoja. To naj bo socialno učenje o medsebojnih odnosih, pa tudi o odnosu do dela, šolskega prostora in okolice, do knjige, narave, hrane, prehranjevanja in še mnogih stvari. Vsak razred si bo izbral svojo temo. Tako bomo skušali po kapljicah marsikaj spremeniti in izboljšati.

● Vam je uspelo pritegniti k sodelovanju starše?

– To je izjemno pomembna, a težka naloga. Ko smo si priznali, da starši ne prihajajo radi v šolo, ker ne vidijo uspešnosti pri svojih otrocih, smo začeli iskati rešitve. Ena med njimi je prav gotovo projektno delo, pri katerem je lahko uspešen vsakdo, zato ima tak pouk prihodnost. Lani smo staršem prikazali celostni projekt šole pleše. Prišli so vsi starši in še tete, strici, ba-

bice... V programu plesa, bon-tona in mode je sodeloval vsak učenec in doživel svoje zadovoljstvo. Organizirali smo odprte dneve za starše: vsak oddelek je imel vsaj enega. Starše vabimo tudi k popoldanskim uram pouka.

Razveseljivo je, da nam starši pogosto radi priskočijo na pomoč pri vpeljevanju novosti; tako so se odločili za trimeser, zbirali so učno gradivo, so pa tudi sprejeli dodatne denarne obveznosti.

● Knjižnica naj bi imela na vsaki šoli čedalje pomembnejšo vlogo. Kako je s tem pri vas?

– Pri nas je knjižnica srce šole. Tu se prepletajo vse niti. Vsi posebni dnevi – kulturni, naravoslovní... – in vse novosti gredo skozi knjižnico.

● Kakšni ljudje naj bi se odločili za učiteljsko poklic?

– Radi naj imajo otroke, življajo naj se v njihove duše in naj bodo kdaj pa kdaj tudi sami otroci. Po naravi naj bi bili ustvarjalni in vedri.

● Kakšen mora biti ravnatelj do učiteljskega zbora?

● Predvsem pravičen.

● Ali lahko rečete, da poznate močne in šibke točke vsakega učitelja?

– Učitelj – pravzaprav smo same ženske (še hišnika si moramo deliti z drugimi) – je le 37, na šoli pa sem že skoraj desetletje, zato jih kar dobro poznam. Ustajena delitev na boljše in slabše mi je tuja. Imamo bolj hitre, bolj dovtolpe za novosti, pa bolj previdne. Ni pa pri nas učiteljice, ki bi rekla: Tega ne bom.

● Kaj storite, če odkrijete izjemno ustvarjalno in prizadevno učiteljico?

– Pred leti ljudje niso hoteli, da jih javno pohvalim. Bali so se, da bodo drugi zaradi tega nejevoljni. Celotno pohvalo za odlično hospitacijsko uro niso želeli. Potrebovali smo leta, da jih zdaj smem pohvaliti na konferenci.

Če pa opazim napake pri pouku ali neustrezne odnose med učiteljem in učencem, to uredim med štirimi očmi ali pa o napakah spregovorim na splošno na konferenci.

● Pogosto hodite v učilnice in kabinete. Ali vam ogled prostora veliko pove o posameznem učitelju?

– Ogromno.

● So vam hospitacije breme?

– Ne. Hospitacije morajo biti ravnateljeva prednostna naloga. Nikoli ne rečem, da nimam časa zanje. Ob njih spoznavam šolo in njen utrip. S tem, kar vidim, lahko načrtujem. Tudi za učitelja je to dobro. Ve, da poznam njegovo delo, in ko mu povem svoje mnenje, šele dobi pravo podobo o sebi in svojem delu. – Zanimivo je, da imajo učitelj raje neupovedane hospitacije. Napovedane so jim v veliko breme, ker mislijo, da pričakujem od njih kaj izjemnega.

Če sam resnično verjameš v nekaj, ti bodo verjeli tudi drugi.

● Naš učitelj je garač. Kljub temu ga teži občutek negotovosti in neučinkovitosti. Za to je gotovo veliko kriv učni načrt, pa tudi učiteljev odnos do njega.

– Res, učni načrti so še zmeraj preobsežni. V njih je preveč balasta. Hudo utesnjenost so pomenili skupni občinski učni načrti. Že to je velika neumnost, da so morali delati po istem učnem načrtu tako na vasi kot v mestu. Res pa je, da bi moral biti učitelj pri prebiranju načrta bolj prožen in samostojen.

pogledi

● Se že kaj spreminja glede spraševanja?

– Uporabila bi dva izraza: preverjanje in spraševanje. Preverjanje bi moralo biti na prvem mestu; to je tudi ena od zahtev trimestra, obenem pa najtíši oreh za učitelja. Ta se zelo težko otresa zakoreninjenega miselnosti, da so ocene tako pomembne. Mislim, da bi bil učenec lahko ocenjen po več različnih poteh, ne pa z dozdajšnjim spraševanjem. Zato je vpeljava trimestra pomenila veliko sprostitev. Spraševanja in napetosti je bilo manj, pa vendar so se otroci več naučili. Poskušali smo tudi z napovedanim spraševanjem, vendar se vsi učitelji ne strinjajo z njim in tudi starši so imeli pomisleke.

● Kaj je narobe z učenjem slovenskega jezika? Kako bi postal bolj priljubljen?

– Preveč učimo slovnico, namesto da bi jezik učili skozi prakso. Zgledovali naj bi se po pouku angleščine; otroci se je učijo ob igri, videokasetah, z vajami. Iskali naj bi lepe misli in več sporočali, ne pa se učili toliko pravil. Res pa je, da se slavist zaveda odgovornosti zaradi sprejemnega izpita in s tem podreja slovnici vrednote jezika, pomembnejše za življenje. O tem govorimo skoraj na vsaki konferenci. Mislim pa, da bi morali otroku dopuščati tudi pogovorni jezik in celo sleng.

● Se strinjate z osnutkom nove šole, ki nam ga je ponudil Janez Svetina, tragična žrtev zadnje vojne na Slovenskem?

– Srečanje z njim je nepozabno. V tem človeku je bilo toliko pedagoškega žara, toliko

človečnosti, obenem pa skromnosti! Jeseni smo ga želeli povabiti na šolo... Njegove zamisli so mi zelo blizu.

● Imate kakšno posebno željo zdaj, na začetku šolskega leta?

– Da bi vsak učitelj poiskal tisto, kar bi pripomoglo, da bi lahko tudi najmanj sposoben učenec dobil zaupanje vase.

Pogovor pripravila
DANICA CEDILNIK

Ob novih reelekcijah

Nekoč in v drugačnih časih so bile reelekcije šolskih ravnateljev bolj ali manj zgolj formalnost. Kdor se ni bil zameril kakšni živini na občini ali na kakem komiteju in ga ni bil ravno preirano lomil, ta je lahko devetdesetodstotno zanesljivo vedel, da bo »šel skozi«. Res je tudi, da takrat ni bilo prav veliko konkurentov, kajti za mesto ravnatelja šole je bila obvezna ustreznost: naj se ji je reklo moralno-politična ali kakor koli pač. Vsak je sam vedel, ali ustreza tej ustreznosti, in če ni, sploh ni poskušal kandidirati. Seveda so bile tudi izjeme: tu pa tam je bil kdo prepričan, da bi znal bolje od marsikoga voditi šolo, in se je prijavil na razpis, seveda pa je moral pred tem – kot obolob – urediti še zadeve okoli ustreznosti.

Včasih pa se je zgodilo, kdo ve zakaj, da kak ravnatelj na vsem lepem in čenčeti je bilo do reelekcije še daleč, ni več ustrežal. Začelo se je šušljati in pametni ljudje z neomadeževano ustreznostjo so se ga začeli ogibati. Potem je nesrečni ravnatelj na hitro moral oditi. Kam? Nekateri na Zavod (Zavod je očito bolj cenil strokovnost kot razne druge ustreznosti, in to mu je v čast), nekateri so morali tudi nazaj v razred; to, da so morali ponovno pred učence kot učitelji, so jemali kot ponižanje – pa ne bi smelo biti ponižanje! Nekateri so ostali tako rekoč prazen rok, se

pravi, da so ostali brez zaposlitve, se zapili in celo umrli.

Zdaj so drugi časi. Nekdanje posvečene ustreznosti so brez vrednosti, še v nadlego so. Ali je še zmerja potrebna kaka znanstvena ustreznost, je vprašanje, na katero niti ne poskušamo odgovoriti. Ne čaka nas lepa prihodnost, če bomo še kar naprej postavljali predznake pred ljudi, ki so sicer dobri strokovnjaki.

Morda ni čisto odveč dodatek, da smo Slovenci v desetletja dolgi preteklosti imeli šolsko, ki ni bilo najslabše v Evropi, pa veliko učiteljev, ravnateljev in svetovalec, ki so tako po človeški kot po strokovni plati imeniti ljudje; ali bomo spet zametali ljudi samo zato, ker so se rodili in delali v času, ki ga niso sami izbrali?

Ne, res vsi upamo, da se kaj takega ne dogaja in da se ne bo dogajalo.

Dobri ravnatelji ne postaneš čez noč. Imeti moraš dar za delo z ljudmi, in to je eno največjih del: imeti moraš dar za delo z otroki in mladostniki. Zavedati se moraš svojih odgovornosti in biti vsak trenutek pripravljen žrtvovati svoje udobje, svoje duhovne in telesne moči – za šolo. Navsezadnje moraš imeti nasmeš na obrazu in izžarevati optimizem, četudi stvari ne potekajo tako, kot bi morale.

V bistvu sta potrebna solidna pedagoška izobrazba in dolgoletna praksa v razredu. Poudarek je na prilastku »v razredu!« Največ lepših teorij se namreč skuha v glavah ljudi, ki že desetletja niso poučevali, učitelji, ki poučujejo, pa so v tem pogledu skromnejši; morda je v glavah ljudi, ki ne poučujejo, število imenitnih zamisli prenosorazmerno s številom let, odkar so nehali poučevati. Za vzgojo ravnatelja so potrebni dodatni seminarji, tečaji, celo »treninzi«, pa posvetovanja, hospitacije, ekskurzije z ogledi šol – to pa navsezadnje ni poceni. Ravnatelj je torej iz čisto zdravstvenih zakonitosti naložba, ki mora vračati vložen denar. Je pa tudi človek, toda to je že druga zgodba.

Sredi dela in načrtov navadno še opazi ne, kako čas mineva. Ampak leta so minila in tu je reelekcija. Kolegi v zbornici ga skrivaj opazujejo, večina navadno želi, naj ostane ravnatelj; nekateri pa kuhajo zamere, tudi zaradi tega, ker je ravnatelj od njih zahteval boljše delo in delovno disciplino, s tem pa tudi zase izbral trši, manj priljubljen položaj zahtevnosti in odgovornosti. Opaža blede posmehe pomilovanja, šušljanja in spogledovanja. Poskuša ostajati tak kot zmeraj, predvsem pokončen, kajti kakor koli že bo – zdaj mora ohraniti dostojanstvo. Odda vlogo, spregovori o svojem delu in načrtih. Nevidni mlini pa začenejo mleti.

Morda ga kaka občinska komisija, ki premalo ve o njegovem resničnem delu, o šoli in problemih te šole, pokliče na pogovor. Pogovor je včasih bolj podoben zaslišanju kot pa priložnosti, da spregovori o prihodnosti šole. In če ga nameravajo odsloviti (če je določen »za odstrel«, kot se danes reče), potem bo on zanesljivo zadnji, ki bo zvedel. Odločba, ki jo bo dobil, bo tako pomanjkljiva, da ne rečemo omalovažujoča, da bo zbuja la vrsto upravičenih vprašanj. Na vprašanja pa ne zna nihče zanesljivo odgovoriti. Tudi ni nihče nič kriv, se pravi – nima »nič zraven«.

Ravnatelj, ki je doživel šolo kot »svojo«, učitelje-kolege, učence, uspehe in neuspehe nekdanjih učencev, šolsko stavbo, ki jo je doslej vzdrževal (in ve, kaj vse bo treba v bližnji prihodnosti še postoriti), skupne načrte za prihodnost, pa starše in krajanje, bo doživel odločbo, da je brez obrazložitve odslovljen, kot svojo katastrofo. Precej na boljsem bo tisti, ki je svoje delo jemal bolj na lahkó, predvsem ne čustveno; ta bo znal poskrbeti zase. Hudo je, če se to zgodi, ko je človek že onkraj petdesetih, pa zaradi dolgega šolanja, pozne prve zaposlitve, še ne more misliti na upokojeve. Saj je navsezadnje na starost tudi eksistenčno ogrožen.

Na šoli zanj navadno ni dela, na drugih šolah tudi ne, ker služb pač ni

na pretek, zlasti ne za starejše. Pomoči pa so skromne inčasne. Vendar prav v tem obdobju življenja človeku najbolj pestijo materialne nujne, saj se otroci šolajo na visokih solah, si iščejo eksistenco. Pa tudi zdravje ni več prav trdno.

Nihče ne trdi, da zamenjave ravnateljev niso nujne. Nesprotno! Vsaj štiri dobre vzroke za zamenjave bi lahko našli:

● možnost, da bo na delovno mesto izbran nekdo drug, je najboljša spodbuda za prizadevnost in kakovostno delo

● brezpogojno je treba zamenjati ravnatelja, ki svoje delo opravljajo slabo, naj bo zaradi nesposobnosti ali lagodnosti; učenci in učitelji zaslužijo boljše vodenje

● nihče nima ferdne pravice do dosmrtni službe, četudi je sicer sposoben in prizadeven

● možnost naj imajo tudi učitelji, ki bi radi preskusili svoje sposobnosti.

Problem torej ni v tem, ali naj reelekcije bodo ali ne, ampak v tem, da bi se moral z ravnateljem, ki ga je iz tega ali onega vzroka treba zamenjati, leto pred zamenjavo nekdo pošteno pogovoriti. Ta »nekdo« naj bi se dobro spoznal na šolsko in kadrovske zadeve in bi imel nekaj besede. Ravnatelj bi, denimo, povedal, da njegovo delo cenijo, vedo za njegov trud, toda zaradi okoliščin bo moral

prepustiti delovno mesto komu drugemu. In bi mu pokazal nekaj možnosti za naprej, kjer bodo potrebovali vse njegove sposobnosti in izkušnje, nadvse koristno pa bo tudi za njegov osebni razvoj. Naj premisli, naj si vzame čas.

Problem je v tem, da človeka, ki se je razdaljal in izpostavljaj, družba ali država ne sme kratkotalno zavreči – čez noč in brez obrazložitve – kar je (če odmislimo humanost) navsezadnje že čisto gospodarski nesmisel. Tudi stroja, ki (še) dobro dela in je lepo utečen, ne vržemo na smetišče.

Za vodenje smotne kadrovske politike bi moral biti odgovoren en sam človek (bognedaj komisija!), ki ima dovolj dobrih človeških in strokovnih lastnosti. En človek z eno mapo – pa dobrim spominom in dobrim poznavanjem razmer. Ne na občini (občine vse zbirajočirajajo), temveč v regiji, tako da bi »skrbel« za 50 do 100 šol. In ne bi imel izvršne oblasti pri dodeljevanju delovnih mest, ampak dober pregled nad stanjem in kadrovske politiko. Njegova priporočila komisijam bi imela potrebno težo, njegova mnenja pa bi bila strokovno utemeljena. Kaki pregreli kadrovske komisiji, ki ji ni jasno, kaj je resnična človekova vrednost in kaj prilehno politikanstvo, pa bi tudi smel stopiti na prste.

Vredno je razmišljati, mar ne?
MARJAN CEDILNIK

pobude
odmevi

Vzgoja za strpnost

Sekcija pedagogov pri Medškofijskem odboru za izobraževanje je pred nedavnim priredila zanimivo predavanje prof. Jožeta Kurinčiča Soodnosnost vzgojnih dejavnikov v šoli – šolska vzgoja na razpotju v prelomnem času.

Zivimo v obdobju pomembnih družbenih in zgodovinskih sprememb, in te se kažejo tudi

pravih življenjskih potreb. Naučimo mlade, da ga bodo znali uporabljati v koristne namene. To nam bo uspelo le, če bomo tudi vzgajali, in ne samo izobraževali; vzgajati za neke vrednote tako, da se bodo med seboj usklajali v bistvu vsi isto etiko, da smo vsi dediči iste evropske kulture. Razlike so predvsem v tem, kako etiko utemeljujemo in poudarjamo v posameznih vrednotah.

Prav lahko bi se domenili za vzgojo o tehle zadevah: kako se je treba ugajeno vesti, kako naj človek spozna druge ljudi in samega sebe ali kako naj ravna s samim seboj, s svojim zapletenim svetom nagonov, hotenj, čustev, želja, misli in sanj, kako je treba iskati svoje notranje ravnotežje in svoj življenjski smisel, kako je mogoče odkrivati in doživljati pravo lepoto v različnih umetnostih, kako živeti v harmoniji s samim seboj, z drugimi in naravo, kako je treba ravnati v družbi, da niso kršene človekove pravice, kako se vzgojiti za demokracijo...

Šola je kljub temu lahko pluralistična, torej takšna, v kateri bodo učili učitelji različnih svetovnih nazorov. Takšna šola bo učila otroke strpnosti, če bodo ob učiteljih različnih nazorov spoznavali različna mnenja. Učitelj bo v takšni šoli prenašal in poudarjal tisto vrednoto, ki je zanj najpomembnejša: kristjan ljubezen, usmiljenje in resničnost, liberalci svobodo, socialisti pravičnost.

Z zasebnimi šolami je mogoče vpeljati takšno vzgojo. Te šole bi morale imeti jasno izdelano zasnovo, oblikovan svoj kredo in izdelane didaktične in metodične poudarke.

Eden od poskusov vdahniti šoli več duše in ji vrniti vzgojo je vpeljevanje waldorfske pedagogike na Slovenskem. Waldorfska šola naj bi poleg intelekta razvila otrokovo voljo in čustva. Podajala naj ne bi samo znanstvenih ugotovitev, temveč otroka razvi-

Šola in starši, učitelji in učenci

Začetek šolskega leta postavlja pred nas vrsto nerešenih vprašanj. Letošnje leto so spremembe v vzgoji in izobraževanju še toliko bolj pereče, saj so novi standardi in normativi in zakon o financiranju vnesli med delavce na šolah le nemir, pozitivnih sprememb pa ni. Šolstvo je pogosto področje družbenih sporov, za slovenski prostor pa je še toliko bolj značilno, da nimamo izdelanega celotnega programa šolstva, o pomembnih vprašanjih odloča ministrstvo ali vlada, pred skupščino pa prihajajo le obrobni problemi. Vpeljevanje novega poteka brez prehodnega obdobja, razlage ukrepov pa so le ustne in si med seboj tudi nasprotujejo. Anarhija v vzgoji in izobraževanju – morda le navidezna anarhija, da bi bili prej mogoči etatizacija in centralizacija šolstva – je bila povod za organizacijo javne tribune Stranke demokratične prenovitve Ljubljane. Okrogla miza je bila 4. septembra z naslovom Šola in starši, učitelji in učenci.

Pogovor je vodil Milan Bratec, ob njem pa sta sedela Albert Avguštinčič in Matej Kurent.

Mnogi povabljeni so se opravičili in prav gotovo pomeni nekaj tudi to, da uradnih zastopnikov ni bilo. Morda preprosto niso želeli biti navzoči.

Cilji pogovora so bili pripraviti nastavek šolske politike stranke SDP, govoriti predvsem o določenih problemih in pripraviti izjavo za javnost. Vsi, ki so sodelovali v pogovoru, so želeli gledati z očmi tistega, ki je v šolskem procesu. Zavedati se moramo, da so ravnatelji naenkrat morali reorganizirati delo, da smo se na šolah znašli v položaju, ko niso urejene interesne dejavnosti, ko anglist uči gospodinjstvo, ko je moral marsikdo tudi oditi. V naseljih, kjer je učencev čedalje manj, je to še toliko bolj pereče. Učitelji so ob vseh teh spremembah nemočni in pasivni – tudi zaradi strahu, da bodo izgubili delovno mesto.

Čedalje bolj bo držalo pravilo, da v šolah ostajajo slabi učitelji, dobri pa odhajajo. Novi normativi so posegli tudi med svetovalne delavce. Na srečanju šolskih svetovalnih delavcev spomladi v Mariboru je bilo poudarjeno, da je v teh kriznih časih šolska svetovalna služba še toliko potrebnejša. Pomembna pa je tudi zato, ker v šole vpeljujemo veliko novosti. Dokazano je, da navzočnost šolske svetovalne službe dobro vpliva na razmere v šoli, in nujno je, da na šoli deluje skupina strokovnjakov – psiholog, pedagog in socialni delavec. En sam izmed teh strokovnjakov ni ustrezno usposobljen za zadostno delovanje vseh področij šolskega svetovalnega dela. S sklepi spomladanskega posveta so šolski svetovalni delavci seznanili zastopnike Zavoda za šolstvo, a njihovo mnenje je očitno ostalo brez odziva. Sem na eni tistih osnovnih šol, kjer ravnateljica s krčenjem svetovalne službe ni počakala do 1. januarja, ko bo že marsikaj jasnejše in tudi drugače, ampak je bila premestitev svetovalnih delavcev prvi korak v novem šolskem letu – kljub temu da denar zanje še prihaja.

Stališče ministrstva za šolstvo je, da bi se približali evropskim modelom šolanja. Ob tem nihče ne razmišlja, da so v Evropi zelo različni sistemi šolstva, mi pa se zgledujemo prav po tistem, ki je najbolj nazadnjaški – avstrijskem. Avstriji sami težijo k spremembam, mi pa prepisujemo to, kar bi oni radi spremeni. Ob tem pa ne predpismo, da se pri njih učitelji različnih predmetov razlikujejo glede na število ur obveznosti. Šolstvo v Avstriji ni ustvarjalno, vzgaja predvsem poslušne otroke. Spremembe so na pragu. Upoštevati bi morali tudi to, da se kakovost življenja v Avstriji in pri nas v mnogem razlikujeta. Kdor hoče prevzemati iz drugih sistemov, mora poznati svoje slabosti. Je bila pri nas kdaj narejena analiza, kaj je v našem sistemu dobro in kaj slabo?

Šolstvo je eno tistih področij, kjer se vsaka napaka in izgubljena možnost dolgoročno maščuje. V razvitem svetu naj bi šola ne bila več mehanizem socialne selekcije, ampak iščejo poti, kako čim bolj izobraziti vse ljudi. Vskogar naj bi pripeljali do vrhunca njegovih zmognosti. Pri nas odnos do znanja ni primeren. Veča se odstotek tistih, ki ne končajo obveznega šolanja. Tisti, ki ima znanje, v družbi ni cenjen in tudi ni denarno nagrajen. Težko je v nenormalnih razmerah imeti normalno šolo, vendar pa bi se morali zavedati, da je prav šolstvo tisto, kjer bi različne stranke morale najti ustrezen dogovor.

Stališča Avguštinčiča Zupančiča, Brede Pogorelec, Zdenka Kodele, Pavleta Zgaga, Francija Polaka in drugih, ki so sodelovali v razpravi, bi lahko povezali tudi z mislijo, ki jo je izrekel Darko Štrajn: »Spremembe v šoli ne morejo uspeti, če se delajo nad glavami učiteljev in proti njim.«

Da bi spoznali mnenja vseh, ki sodelujejo v vzgojno-izobraževalnem procesu, so k okrogli mizi povabili tudi zastopnike dijakov: Mateja Kurenta, ki ga poznamo iz spomladanske dijaške stavke, in Jasmino Bajrektarčevič in Mojco Zajc – dijakinji Poljanske gimnazije iz Ljubljane. Učenci in dijaki so tisti, na katere pade breme nezadovoljstva učiteljev. Sožitja med dijaki in profesorji je premalo, profesorji niso podprli dijaških zahtev, dijaki pa ne razumejo težav profesorjev. Matej Kurent je odprl novo temo v pogovoru – vprašanje zasebnih šol. Tudi če se bodo zasebne šole razvile in bodo bolj kakovostne, bodo zaleje le del mladine in zato je še zmeraj treba izpostaviti zlasti skrb za kakovost javne šole. Ena izmed poti v reševanju nasprotij

v šolstvu bi lahko bila izhajanje iz Konvencije o otrokovih pravicah. Katera vprašanja naj izpostavijo profesorji in javni delavci, da bi jih dijaki podprli? Načrtno zmanjševanje denarja za šolstvo nujno vodi v slabšo kakovost dela na šolah in tega se morali vsi zavedati.

Naslov okroglice mize Šola, starši, učitelji in učenci ni naključno izbran. Če ne bodo reševanju nakopičenih problemov sodelovali vsi, ki so s šolo kakorkoli povezani, rešitve ne more biti. Marja Stroj in je pisala predstavila Klub staršev, ki je boljše šolo, saj so prav starši tisti, ki si morajo prizadevati za kakovostno šolo. Marsikaj se starši že storili, stankali so dijake, stankali so učitelje, a pota našega šolstva gredo po svoje. Vprašanje Brede Pogorelec: »Kaj boste iz te razprave napravili?« je značilno za občutek, ki se pojavlja ob spoznanju, da psi lajajo, karavana pa gre dalje.

Okrogla miza o vprašanjih šolstva je bila hkrati z okroglo mizo o Ekološkem projektu mesta Ljubljane del prireditve, ki so se pod skupnim naslovom Pozdravljena Ljubljana, nadaljevale naslednji dan s kulturno-zabavnim programom in političnim zborovanjem. Na zborovanju so predstavili tudi sklepe obeh okroglih miz.

V eni svojih mladostnih pesmi sem zapisala:

Hočem samo kruha in iger.
In večno poletje.

Res, kruha in iger potrebujemo bolj kot kdajkoli prej. In večno poletje bi bil čas, ko bi lahko pozabili na vse skrbi vzgoje in izobraževanja.

BARBARA HANUŠ

**Na Prosvetnega delavca se lahko naročite
tudi po telefonu: 061 315 585**

v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Pri šolski vzgoji naj bi spet imeli večjo vlogo nedržavni dejavniki, predvsem starši.

Če gledamo našo 45-letno zgodovino, so bili največkrat prav starši tisti, »ki ne zmorejo vzgajati svojih otrok v socialističnem duhu, ker tudi sami niso tako močno zagreti za socializem«. Slišati je bilo tudi tole: Pri oblikovanju osebnosti graditelja socialistične družbe imajo posebno vlogo družbeno-politične organizacije, npr. Zveza socialistične mladine, predvsem pa komunisti. Mlade ljudi je treba vzgojiti v duhu marksizma, ki je nekakšna vera nove epohe. Marksizem mora pri mladem človeku preiti v kri in meso, zato mora biti marksizem kot znanstvena teorija in revolucionarna ideologija temelj teoretičnega izobraževanja vseh njenih mladih ljudi, ne glede na to, v katero stroko so se usmerili.

Ti citati, vzeti iz Titovih govorov o vzgoji in izobraževanju, so kot norme pri nas veljali vseh 45

Ali berete Prosvetnega delavca ali ga samo prelistate?

Bi ga tudi brali, če bi bilo v njem več...

Sporočite nam – lahko tudi po telefonu na številko 061 315 585 ali še raje – pisno.

let. Danes jih ne upoštevamo več, v nas pa so ostale globoke sledi. Komunistična pedagogika nima več vzgojnega smotra in ne vrednot, v imenu katerih naj bi vzgajala ljudi. Izgubila je temelj in se prelevila v liberalno pedagogiko. Ista pedagogika, isti pedagogi, ki so nekoč tako zagovarjali vzgojo in idejnost v šoli, so postali pedagoški pesimisti. Govorijo, da je treba iz šol izgnati vzgojo; šola naj bo namenjena samo izobraževanju. Vzgoja je povezana z ideologijo, pravijo, zato mora hkrati z ideologijo iz šole tudi vzgoja. Tako so postali naenkrat največji zagovorniki nevtralne šole tisti, ki so bili še pred nedavnim njeni največji nasprotniki.

Vedeti moramo, da je šola eden najpomembnejših prenašalcev temeljnih vrednot in oblikovalcev človeka. Vzgoja ne pomeni le podajanja modrosti, prenašanja znanja ali podatkov, temveč vplivanje na učenca, da čim bolj odkrije in izrazi svoje sposobnosti. V vzgoji si moramo prizadevati, da razvijamo učenceve zmognosti in vrline. Pomagajmo ljudem do samouresničitve.

Znanje, ki nam ga daje znanost, prenašajmo tako in toliko, da ne bo oddaljeno od otrokovih

jala z doživetji, predvsem harmoničnimi in umetniškimi.

Da bi šola počlovečevala in osrečevala, bi morala otroka vzgajati v veri, upanju in ljubezni pa tudi v estetiki.

Solarje je treba seznanjati predvsem s harmonično lepoto, disonance je že tako preveč v vsakdanjem življenju. Kriza sodobne umetnosti je kriza vrednot. Namesto da bi umetniki kot nekdanji iskali lepoto in se trudili ustvariti lepe stvari, veliko današnjih umetnikov prikazuje groto in duševno razklanost človeka današnjega časa.

Estetika grdega je kot moda močno zakoreninjena med mladimi, npr. kot grdo vedenje in oblačenje, punk glasba... Kljub temu pa mladi hrepenijo po svetu lepote, le primerno jim jo je treba odkriti, pa jo bodo sprejeli.

Naloga šole ni samo, da izobražuje, temveč naj vzgaja za vrednote upanja, ljubezni in resnice ob pravi estetski vzgoji, tako da se bodo uskladjali katoliški, liberalni in socialistični svetovnonazorski sistemi. Pri tem pa bomo upoštevali mnenja staršev, jih dopolnjevali ter jih upoštevali kot sooblikovalce naše vzgoje.

MARIJA ŽABJEK

Pedagoška glosa

V prepričanju in upanju, da bom za današnji nadaljnji in novi razvoj slovenske pedagogike naredil »dobro delo«, če se lotim sine ira et studio načelne »inventure« njene poosvoboditvenega razvijanja in razvoja, sem za strokovni posvet Slovenskega društva pedagogov STANJE IN PERSPEKTIVE PEDAGOŠKE ZNANOSTI NA SLOVENSKEM (Portorož, 6. in 7. aprila 1989) pripravil krajše besedilo o tej snovi (ki ga pa zaradi bolezni na posvetu nisem prebral). Okrnjenost tega besedila me je pobudila, da sem se lotil naloge temeljitosti. Pregledal sem vse pedagoško teoretsko relevantne prispevke v reviji Popotnik (1945–1949) ter v reviji Sodobna pedagogika (1950–1988).

Izčlenjeno snov sem strukturiral v sedem vrsticah se temeljnih »teoretskih vzorcev« slovenskega pedagoškega mišljenja in razpravljanja: revolucijsko ideologiziranje – zgledovanje pri sovjetski pedagogiki; krčenje teoretiziranja – obračanje v zgodovinske pisne in pedagoške; družbeno in strokovno kritično ocenjevanje – induktivno metodologiziranje; medznanstvenje – upiranje reformi srednjega šolstva; liberaliziranje – antropologiziranje; idejno-ideološko dogmatiziranje – raziskovalno empiriziranje; mišljenjsko in obravnavno pluraliziranje – detabuiranje marksistične idejnosti. Analizo teh slovenskih pedagoških paradigmatičnih vzorcev sem objavil pod naslovom PEDAGOŠKA – TRUJE RAZVOJNI POGLEDI v časopisu Naši razgledi (Ljubljana 1989, št. 8, str. 224–225).

Mišljenjsko-razpravljalne vzorce v razvoju slovenske poosvoboditvene pedagogike sem zatem na novo poimenoval, jih na novo razčlenjevalno obdelal in dokumentacijsko opremil v zapisu z naslovom PARADIGME PEDAGOŠKE PEDAGOŠKE in s podnaslovom Prikaz ideoloških nasprotij in obravnavanih vprašanj v slovenski pedagogiki (1945–1988)

ter ga ponudil reviji Sodobna pedagogika.

Glavni in odgovorni urednik dr. Franc Strmčnik me je s pismom dne 30. 1. 1990 obvestil, da bo besedilo objavljeno v SP. A na posvetu o individualizaciji in diferenciaciji na Bledu (18. 5. 1990) mi je povedal, da Paradigmem ne bo objavil.

Člani uredniškega odbora SP pa so se odločili za objavo v št. 7–8/1990, str. 362–395. To je povzročilo odstop dr. Strmčnika s položaja glavnega in odgovornega urednika, hkrati pa je zahteval od članov uredniškega odbora osebne pisne in javne zagovore o njihovih odločitvah, da je časopis SP objavil Paradigme. Ti so objavljeni v reviji SP (1991, 1–2, str. 75–79) kot corpus delicti nasiljevanja odstopljenega urednika. Česa podobnega ni doživela nobena slovenska revija doslej tudi v najbolj trdih boljševiških časih!

Uredniški odbor je hkrati prejel dr. Strmčnikov »kritični zapis« na rovaš objavljenih Paradigmem. S prvo verzijo njegove kritike uredniški odbor ni bil zadovoljen. Zaradi tega mu je naročil, naj besedilo popravi in ga odda naravnost v tisk, torej v »biano objavo«. Primerjajva kaže, da dr. Strmčnik ni besedila skoraj v ničemer korigiral. Tako je ostalo takšno, kakršno je bilo prvotno napisano, in je objavljeno v časopisu Sodobna pedagogika (1991, 1–2, str. 69–75) pod naslovom BEDA PEDAGOŠKEGA POTVARJANJA IN DISKVALIFICIRANJA.

Takoj ob prvem srečanju s tem dr. Strmčnikovim kritičnim besedilom na naslov Paradigmem mi je bilo jasno, da nanj ni mogoče strokovno resno in odgovorno replicirati. Predvsem ne zaradi tega, ker dr. Strmčnik v obrambi svojega danes sesujočega se pedagoškega in didaktičnega opusa izkorišča, s pomočjo spreverjene citatologije, dr. Schmidta in njegova pedagoška stališča v poteku poosvoboditvenih petinštirideset let. To je pa dejanje, ki onemogoča vsa

kršen korekten in etično čist kritični dialog.

Človeku ostane ob tem samo grenka in pedagoško-zalostna ironija. To sem uporabil in kot v edino mogoči odziv na dr. Strmčnikovo »kritično« pisanje izoblikoval zapis CUM GRANO SALIS, v katerem sem ironično »javno priznal« vsa očitana mi »neznanstvena spoznanja«.

V dobri veri, da bo ta zapis objavljen v časopisu Sodobna pedagogika, sem ga poslal uredniškemu odboru, saj imam vsa znanstvena pravica braniti se pred takšno osebno in delovno razvrednotenjsko oceno, kakršno je objavil dr. Strmčnik v tem časopisu.

Toda namesto tega sem prejel dopis novega glavnega in odgovornega urednika dr. Borisa Kožuha (28. 5. 1991): »Po mnenju članov uredniškega odbora ne moremo objaviti vašega prispevka CUM GRANO SALIS v Sodobni pedagogiki.«

Uredniški odbor Prosvetnega delavca prosim in se mu zahvaljujem, da mi z objavo tega, gotovo pomensko zvrženega »javnega priznanja« omogoči uporabiti demokratično in mišljenjsko pluralistično pravico, odzvati se na objavo takšne kritike mojega znanja o paradigmatih slovenske pedagogike med letoma 1945–1988, saj je ta »kritika« zunaj norm vsakršnega strokovno in moralno dostojnega pisanja, zato pa tem bolj v oklepu skrajne sporne citatološke argumentacije ad hominem!

Ta moj blagoironični odziv, ki ga uredništvo pedagoškostrokovnega časopisa Sodobna pedagogika ni želelo objaviti, se glasi takole!

CUM GRANO SALIS

Podpisani »potvorjevalec« razvoja slovenske pedagogike misli med letoma 1945–1988 ter »disklasifikator« slovenskih pedagoških znanstvenikov (Glej: F. Strmčnik, Beda pedagoškega potvarjanja in disklasificiranja, SP, 1991, 1–2, str. 69–74) javno priz-

nam, da sem si Prikaz ideoloških nasprotij in obravnavanih vprašanj v slovenski pedagogiki (1945–1988), kakor ga podajam v prispevku Paradigme slovenske pedagogike (SP, 1990, 7–8, str. 363–395), kratko malo »izmišljal«. Enako vse dogodke v idejno-ideološkem razvoju naše povojne in do današnje pedagogike ter vse navedke iz slovtva. Vse dokumentacijsko gradivo pa sem konotacijsko povsem »poneveril«. Pri tem me je vodil en sam namen: okrniti in zastreti znanstveni ugled dr. Vlada Schmidta in dr. Franca Strmčnika. To je toliko bolj graje vredno, ker sta bila navedena pedagoška znanstvenika v vsem opisanem času dosledna nasprotnika in kritika realsocialistične pedagogike ter socialističnega ideološkega šolstva, z vsem tem pa razvijala slovenske antropološke pedagogike; za to sta bila večkrat preganjana. Sam pa sem bil v istem času razvijalec našega mehaniskomaterialističnega pedagoškega nauka, socialistično-samoupravljalne pedagogike, »doktrine enotne šole«, pedagoškega idejno-ideološkega enoumja in sektorskega marksistično-ateističnega pedagoškega nazora ter teoretičnih takšne vzgojno-izobraževalne prakse. Pri tem me je politični režim izdatno podpiral, me nagrajeval in mi zvesto stal ob strani.

Prizadetim se opravičujem za vse njunemu znanstvenemu delu storjene krivice ter ju pozivam, naj se še naprej držita svoje antropološko začrtane smeri slovenske pedagogike.

V Ljubljani, 15. aprila 1991

FRANC PEDIČEK

ISKANJE NOVIH POTI SPODBUDNEJŠEGA OCENJEVANJA

Prav gotovo se novo šolsko leto začenja bolj sproščeno, kot se končuje. Prve dni pouka nas težave z ocenjevanjem še ne bremenijo, ob koncu leta pa tehtamo, primerjamo, poskušamo biti pravični in objektivni in močno si želimo, da bi nekdo izumil novo mero in merse enote. Upoštevala naj bi vse šolarjeve lastnosti od prizadevanja do učnih dosežkov in sočasno preprečevala, da bi nanje vplivalo

učiteljevo subjektivno doživljanje učenca. Te čarobne formule za ocene žal ni.

Tisti učitelji, ki jih ocenjevanje še prav posebno bremeni, iščejo nove poti. Morda bo kakšni učiteljici ali redkim učiteljem pomagalo iskanje učiteljice 3. razreda iz Mojstrane, SONJE MIRTICEVE.

Opisno ocenjevanje na nižji stopnji

Otroci na tej stopnji so sposobni sprejeti precej znanja. Zato mora učitelj iskati različne metode, oblike in prijeme za podajanje učne snovi. Pouk mora temeljiti na dogovarjanju učitelja in učenca o vsem, kar se bo delalo. Dogovarjamo se na začetku vsake vsebinske celote; na začetku šolskega leta, na začetku tedna ali učnega dne. Po realizaciji sledi analiza doseženega dela, poudarimo pozitivne strani in oblikujemo sklepe. Učenci sprejmejo določene naloge (zbirajo podatke, literaturo, opazujejo, skicirajo, zbirajo dokumentacijo). Analiza, ki sem jo naredila ob koncu določene teme, mi je prinesla dobre uspehe. Potrebnovala sem veliko časa in energije, da so se učenci navadili na tako obliko, da so postali dejavni, da so sodelovali.

Najprej sem začela pri spoznavanju narave in družbe in pri vzgojnih predmetih, nato pa še pri slovenščini in matematiki. Negativnim ocenam sem se izogibala, opuščala sem številčne ocene, ker sem ugotavljala, da se jih učenci bojijo, jočejo in si ne upajo povedati staršem.

Povod za opisno ocenjevanje je bil deček, ki je neprenehoma jokal in se bal kontrolnih vaj. Že besedi »kontrolna vaja« sta v njem zbudili strese in tako je bil že vnaprej obsojen, da bo pisal slabo. Ni ni ni mogel zbrati svojih misli, bil je zbežan in iz meseca v mesec je doživljal neuspeh. Zato sem že pred leti začela opuščati negativne ocene. Začela sem ocenjevati opisno, nisem pa bila povsem prepričana, da delam prav. Zdaj sem vesela, da lahko uporabljam opisno ocenjevanje. Starši so s takimi informacijami zadovoljni, posebno ker opisujem posamezne učenceve značilnosti in posebnosti. Pri ocenjevanju ne primerjam učenca, temveč ugotavljam njihov napredek za vsako ocenjevalno obdobje.

Uporabim popolno individualizacijo, s spodbujanjem posameznega učenca motiviram glede na njegovo sposobnost. Iz ure v uro preverjam znanje otrok, vendar jih zmeraj ne ocenjujem. Želim le vrnitveno informacijo o tem, koliko znanja so pridobili. Znanje preverjam tako, da ugotovim, koliko točk je posameznik dosegel. Šestevek točk mi pove, koliko je učenec napredoval. Pogosto uporabim besede, kot so: priden, lepo, potrudil si se, zelo si uspešen ali pa: premalo, še dokončaj, utrdi to in to snov, ponovi itn.

Učitelj se mora poglobiti v takšno obliko preverjanja in ta ne sme preiti v šolsko šablonsko ocenjevanje. Predvsem ocenjujem področja, kjer je otrok dosegel dobre uspehe.

Tam, kjer potrebuje dodatno pomoč, ga spodbujam in motiviram. Posebno sem pozorna na tele učenceve lastnosti: vztrajnost pri delu, natančnost pri izdelavi izdelka, dejavnost, prizadevnost (prinašanje materiala, iskanje novega gradiva, skiciranje). Ugotavljam njegovo napredovanje in uspehe. Učenec tek-

muje s samim seboj in sam spoznava svoj napredek.

Pri opisnem delu uporabljam preproste izraze, ki jih razumejo starši in učenci. Na pogovor zmeraj prihajajo starši z otrokom in tako se pogovorimo, kje je uspešen in kje mu je potrebna še dodatna pomoč. Ta oblika mi prinaša dobre uspehe in starši hodijo zelo vestno na pogovore.

Zavedam se, da mora biti učenje povezano z učenčevimi dejavnostmi. Pri pouku iščem nove oblike, kjer se dela, igra, ustvarja, uči, kjer se zmeraj dogaja kaj zanimivega, kjer se neprenehoma išče nove možnosti (SND-ČLOVEK+NARAVA).

Veliko pomagam učencem z opazovanjem, eksperimentiranjem, pripovedovanjem in iskanjem odgovorov. Redno izdelujem didaktično gradivo in bogatim pouk. Na učenčeva vprašanja poskušam odgovoriti na kratko – z risbo, razlago, poskusom ali podobnim. Ure si oboga-

zitivne in prinašajo uspehe. Učenci večkrat sprašujejo, kakšna bi bila ocena za določeno znanje. To jim tudi povem. Veselijo se opisnega ocenjevanja, kontrolnih vaj se ne bojijo, ker vedo, da bodo tekmovali za točke.

Mislim, da je prav, da na nižji stopnji vpeljemo opisno ocenjevanje, ki vsi prizadevamo, da bo učenec napredoval, se razvijal v razmerah, ki mu bodo omogočale uspešnost tudi na kasnejših stopnjah.

SONJA MIRTIC

KAJ PRAVIJO UČENCI IN STARŠI

O tem, drugačnem načinu ocenjevanja so starši in učenci na koncu leta razmišljali in ga ocenili z besedami.

STARŠI so razmišljali v dveh smereh: kaj pomeni otrokom in kaj njim.

O OTROCIH razmišljajo takole:

● Besedno oceno razumejo bolje.

● Besede jih manj obremenjujejo.

● Za otroka je beseda lažje sprejemljiva, ker jim oceni 1 in

● Celostno se prikaže napredek, nazadovanje, zastoj.

● Med otroki in starši je manj konfliktov.

● Da, včasih mi je, ker zvem, kakšen je moj otrok.

● O tem ocenjevanju mislim vse najboljše, navdušena sem; tudi način pouka je tako bolj zanimiv, šola prijazna, otroci pa zadovoljni; pozna se tudi pri domačih nalogah, ko vse poteka samoumevno in neprislusno.

● Hvaležna sem za to.

● Tu ni strogega učenja, otrok ponavlja igraje in se spriti uči.

● Ocenjevanje je bolj glo-

balno, široko, stvarno; tako se bolje spozna otrokove sposobnosti in pomanjkljivosti, njegove interese in nagnjenja.

● Lažje razumemo otrokove potrebe in lahko ga usmerjamo na njemu dojemljivi način.

● Stresi so manjši in otroci so bolj motivirani za učenje.

Trem staršem, katerih otroci so odličnjaki, opisne ocene niso bile všeč. Vzroki pa so bile: nad ocenami ni pregleda; opisno ocenjevanje skriva oceno, iz njega ni mogoče ugotoviti, za katero (številčno) oceno gre. Ob opisnih ocenah se nekateri starši prepozno odzivajo in ne vplivajo na otrokovo učenje.

Med izjavami staršev se je znašla še kratka kritika številčnega ocenjevanja: »Togo zapira v okvire in ne pokaže resničnega otrokovega uspeha ali neuspeha.«

UČENCEM, ki so bili opisno ocenjevani ves tretji razred, je bil ta način ocenjevanja všeč in si ga želijo tudi še v četrtem. Tole pa so njihove utemeljitve:

● Če bi dobil slabo oceno, bi bil žalosten.

● Zelo me je strah, da bi me mamica kregala in zmerjala.

● Mamica je tako bolj vesela; starši niso tako hudi.

● Strah me je nezadostnih in drugih slabih ocen.

● Mamica in ati sta bolj vesela, če piše »še bolj se potrudil!«, kot če bi bila slaba ocena.

● Če dobim slabo oceno, me mami in ati doma oštevata (to mi gre zelo na živce).

● Včasih mi je, da so ocene šele na koncu leta.

● S takim ocenjevanjem me nič ne skrbi, če imam 1 (pri pombo je napisal otrok, ki ima s pisanjem očitno zelo hude težave).

● Mamica bi me pohvalila, če bi pisalo »prijazen«.

● Je bolj razumno, lažje razumem besedo kot oceno.

● Če bi na kontrolki pisalo ena, bi me mamica zelo kregala, ker pa je napisano z besedo, je bolj zadovoljna.

● Včasih mi je zato, ker nimam občutka, da sem pisal slabo oceno.

Vsi učenci so tudi prepričani, da je opisno ocenjevanje prav tako všeč njihovim staršem.

A. N.

O SVOJIH OBČUTKIH pa so povedali tole:

● Včasih mi je tak način prikaza otrokovega dela.

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

O vrednosti intenzivne učne pomoči

Pri specialno-pedagoškem delu, kakršno opravljam v Svetovalnem centru, že od vsega začetka in čedalje bolj čutim nemoč ob skupini učencev, ki obiskujejo šolo na predmetni stopnji. To so tisti učenci, ki si naberejo po več negativnih ocen in počasi začno izgubljati stik z učno snovjo ter se jim vrzeli v znanju iz dneva v dan večajo. Čutijo, da imajo čedalje manj možnosti, da bi se izvlekli iz kritičnega položaja. Po naravi so pesimisti in zase sploh ne vidijo prihodnosti. Postajajo vse bolj depresivni, posebno še, če je neuspeh popoln pri vseh predmetih in če tudi zunaj šole nimajo uspešnih interesnih dejavnosti. To je ena skupina. Druga skupina je problematična zaradi svojega nekritičnega optimizma. Ne glede na število slabih ocen, količino težav in lukenj v znanju računajo na to, da bodo slabe ocene zlahka popravili, vendar ne storijo ničesar za to!

Delo s takimi otroki se mi zdi pogosto le gašenje požara in preprečevanje popolnega neuspeha. To pa je bolj odvisno od razumevanja in strpnosti šole kot pa od resničnega spreminjanja stanja. V nekaj urah na leto, kolikor jih lahko odmerim takemu otroku, neznanja, ki ga verjetno pomenijo slabe ocene, nikakor ne morem spremeniti v znanje. Nekaj znanja ali pa vsaj solidne orientacije v učni snovi pa je tisto, kar vsakemu učencu da nekaj samozvesti. Hkrati pa šele takrat, ko nekaj zna, spozna, česa ne ve, in je šele takrat sposoben koga kaj vprašati in se učno razvijati.

Živ zgled, ki mi ob takih razmišljanjih pride pred oči, je fant, ki je junija končal šolsko obveznost v sedmem razredu. Leto prej, ko je ponavljal šesti razred, si je nabiral nezadostne ocene celo iz predmetov, v katerih je bil prejšnje leto pozitiven.

Njegovemu učnemu neuspehu sem sledila od petega razreda, ne da bi mu lahko bistveno pomagala. Težko bi rekla, da je imel kake posebne učne težave, čeprav ni bil brez njih. Toda ta popolni učni neuspeh ni bil posledica težav z učenjem. Proti koncu leta, ko mu je voda tekla v grlo, je ponavadi le našel toliko volje in moči, da se je naučil kakšnih malenkosti, zaradi katerih so mu potem v šoli podarili napredovanje v višji razred. Lahko bi rekla, da je vse leto nekritično računal na to, da bo na koncu leta pač popravil slabe ocene, pa bo.

B. je bil zelo čuden fant. Še zdaj mi ni jasno, v čem je bistvo njegovih težav. Manjši del težav z učenjem gre sicer zagotovo na račun specifičnih motenj branja in pisanja, mnogo večji pa ugibajoče pripisujem posebni govorni zavrtosti v nekaterih položajih. Ta fant je gledal v tla in le redko si lahko izpod čela ujel njegov pogled, ki je bil skrajno mrk in nepriazen; izražal je, da ne sprejema pomoči in jo celo povsem odklanja. Pogosto sta z njim prihajala tudi starša, od obiska do obiska bolj obupana. V najhujši obup ju je spravljalo to, da fant ni priznal resnice. Tik preden je šla mati na govorilne ure, je na primer dejal, da nima nobene nezadostne, v redovalnici pa ni bilo pri petih predmetih nobene pozitivne ocene. Nalog sploh ni delal. Stvari in obveznosti je nenehno pozabljal in »pozabljal«. Zaradi tega so bili v šoli nanj še bolj jezni. Na obravnavo v naš center je prihajal sicer redno, toda navezoval se stika z njim je bilo skrajno naporno. Pravzaprav so se naša prizadevanja ob tem ponavadi že izrabila. Včasih pa sva se kakšne snovi vendarle tudi naučila. Toliko da sem lahko ugotovila, da jo razume. Na to sem sklepala ob posameznih besedah, na katere sem dolgo čakala ali jih ob obnavljanju izvlekla iz njega. Za šolsko preverjanje znanja je bilo to seveda premalo, saj učitelj ne utegne čakati pri tem dolgotrajnem rojevanju.

Načini specialnopedagoškega dela v Svetovalnem centru so usmerjeni predvsem na korekcijo specifičnih učnih težav, v svetovanje otroku in staršem kako se lotiti učenja, v stike s šolo za izmenjavo informacij, svetovanja in dogovore. Ne moremo pa si privoščiti pravega učenja s posameznim učencem. Učenci, kakršen je tale fant, pa bi potrebovali prav to. Ob sebi morajo imeti nekoga vsaj toliko časa, da začno spoznavati razliko med »mislim, da znam« in med »znam«. Pomoč potrebujejo toliko časa, da se začno zavedati, kaj sploh pomeni razumeti neko stvar, da znajo vprašanje povezati z odgovorom, da znajo sami postavljati vprašanja, da se zavedajo, česa ne razumejo in do takrat, ko je želja po razumevanju tako močna, vztrajajo. Sami se do vsega tega niso zmožni dokopati. Potrebujejo intenzivno pomoč nekoga.

B. je »nekoga« tudi dobil. To je bila študentka specialne pedagogike na obvezni učni praksi. Dva meseca je delal z njim po več ur na teden. Skupaj sta se učila zgodovino, biologijo, fiziko. Predelovala sta učne teme, drugo za drugo, brez hitenja. Ni se učil le posameznih zgodovinskih epizod, učenje je temeljilo na pomenskem razumevanju posameznih besed in posameznih stavkov. Sprva je potekalo takšno učenje izredno počasi. Da bi kasneje lahko hitreje ponavljal, si je sproiti izdeloval skrajšano verzijo, kot izveček, miselni vzorec, kot sliko ali besedno verigo.

Sredi tega učenja je začel spreminjati svoje vedenje. Najprej sem opazila njegovo hojo. Prej je hodil po prstih. Zmeraj sem imela občutek, da bo padel, ker je hodil nagnjen in sključen. Zdaj je stopal hitreje, po celih stopalih, gledal je naprej, tja, kamor je hodil in ne več tja, kjer je stopal. Začel se je šaliti, čeprav ne zmeraj najbolj primerno. Sam od sebe je poročal o stvarih, ki so se zgodile. Tudi o tem, da je dobil ukor. Dobil ga je, ker svojega dobrega razpoloženja ni znal krotiti, pravzaprav ni vedel, kje je meja med šalo in nesprejemljivim. Tudi doma je povedal, da je dobil ukor. To je bil za vse nas, ki smo delali z njim, velik dan. Tudi šola mu ga ni štela v posebno zlo. Rekli so celo, da jim je žal, ker odhaja – v skrajšani program.

B. se je spremenil, ko je ob intenzivni učni pomoči in učenju spoznal, kaj mora še vprašati, da bo snov res razumel. Naj bo ta zapis zahvala študentkam, ki so med učno prakso in intenzivnim delom reševale in rešile nekaj večšteviličnih cvekarjev. Ne le to. Uspešno jim je, da so se ti učenci začeli zavedati nekaterih bistvenih elementov učenja. Kot so zardile, so se tudi one ob tem delu veliko naučile.

Prosvetni delavec išče pot do vsakega slovenskega pedagoškega delavca. Postati želi takšen, kakršnega potrebujete in pričakujete.

Veseli bomo vaših predlogov in zamisli.

Kušali jih bomo upoštevali, o njih pa bomo – če nam boste pisali – spregovorili tudi na časopisnih straneh v eni prihodnjih števil.

pobude
odmevi

Več varčevanja v naših šolah

Ste že izračunali izdatke, ki jih imate za »opremljanje« svojega otroka za prvi razred osnovne šole? Vse tiste izdatke od radirke do torbe, od začetka do konca šolskega leta? Pa izdatke za šolske potrebe v drugem, tretjem... pa vse tja do zadnjega letnika srednje šole? Ob vsesplošnem razglašanju, da je naša šola brezplačna, se znaten del družinskega proračuna porabi za otrokovo šolanje. Žal pa se marsikateri dinar porabi brez potrebe zaradi neutemeljenih in pretiranih zahtev učiteljev, samega šolskega sistema, pa tudi zaradi domišljavosti staršev. Vredno je spregovoriti o tem problemu. Resnična ali le navidezna življenska raven je vnesla tudi v šolo pravo potrošniško ravnanje. Mnogi učitelji še razmišljajo niso o denarni zmožnosti staršev, ko so naročali otrokom: »Prinesite prihodnjic to in to!« Revnejši starši so komaj dohajali veliko potratnost v pripomočkih za pouk, a so na silo vzdržali samo zato, da njihov otrok ne bi začutil socialne razlike. Sicer pa – razmere nas bodo prisilile, da se bomo morali tudi v šolah vesti bolj racionalno, saj prihajajo hudi časi. Pa ne le to: vzgajanje k varčnosti je pomemben smoter šolskega dela!

Oglejmo si ta problem nazorneje! Če prvošolček, enako pa učenci vseh naslednjih razredov osnovne in srednje šole, ima deset in še več raznovrstnih zvezkov, število zvezkov narašča vzporedno s številom učnih predmetov iz letnika v letnik. Pa pregledite vse te zvezke ob koncu šolskega leta! Večina jih je bolj ali manj nepopolnih. Toda – teh nepopolnih zvezkov otrok ne more ali celo ne sme rabiti v naslednjem razredu. Tako se ta pesem ponavlja osem ali kar dvajset let, ko nepopolni zvezki romajo v šaro ali v peči. Pa še z dragimi ovitki vred, saj tudi ti niso več »dobri« za naslednje leto!

Kako pa je z obveznimi učbeniki in drugimi tiskovinami? Zgostimo se že nad samim številom učbenikov, predvsem pa nad njihovo obsežnostjo. Zaradi popolne komercializacije založništva šolskih knjig so učbeniki zelo dragi. Vendar – šola to zahteva, torej jih moramo kupiti, da bo naš otrok oskrbljen tako, kot zahtevajo! Pa tudi te učbenike prelistajmo ob koncu šolskega leta. Spet bomo lahko ugotovili, da marsikateri učbenik ni bil predelan v celoti, nekateri celo zelo malo. In naprej. Koliko učbenikov pride v roke leto mlajšemu bratu ali sestri ali drugim učencem naslednjega rodu? Ali učbenik naslednje leto ne velja več ali pa otroka ne bomo »prizadeli« s tem, da bi moral uporabljati »staro« knjigo! Dokler tako razmišljajo starši, je to njihov problem, če pa nove knjige zahtevajo učitelji, je zadeva obsojanja vredna!

Še malo pogledimo v učenčev torbo. Tu bomo odkrili »orodja« še in še: več v prvih letih šolanja kot v zadnjih. Kaj je nujen, a zadosten instrumentarij za normalno šolsko delo, ni težko naštet. Tu pa so še cele serije barvnih svinčnikov, meril, škatel, barvic in česa vsega še, delno na priporočilo učiteljev, precej več pa zaradi zagledanosti staršev v svoje otroke. In če spet naredimo inventuro ob koncu šolskega leta, ugotovimo, kako malo vsega tega je otrok v resnici potreboval in porabil; velikokrat tudi ti pripomočki ne bodo več »dobri« v naslednjem šolskem letu!

Morda se bo zdelo komu od bral-

cev to moje razmišljanje smešno, saj govorim o drugorazrednem problemu, pa se vseeno izplača, da se ob njem zamislimo. Predvsem kaže, da spoznamo vzgojno plat obravnavanega problema, ki ga razgrinjamo učiteljem, staršem in posredno tudi prosvetnim organom.

Prav v vseh vrstah in stopnjah šol so učitelji dolžni vzgajati otroke k varčevanju in racionalni rabi dobrin nasploh. Noben predpis ali učni načrt izrecno ne zahteva, da mora imeti učenec toliko zvezkov ali takšen ali drugačen šolski pribor. O tem presoja učitelj sam in stvari zahteva od učencev po svoji zamisli. Ob treznejši presoji učitelja za rabo delnega nepopolnega zvezka ta res ne bo tako zgleden, učenec bo malo popackan, svinčnik malo krajši, pa nekaj barvic manj... – prav te okoliščine pa bo učitelj s pridom izrabil za nasvete, da moramo varčevati povsod, kjer se le da. Morda bodo ob tem učenci začeli razmišljati, da morajo starši z delom prislužiti denar za njihovo šolanje? Če ima otrok eno samo glavico, zakaj bi moral imeti učno snov razmetano po tolikih zvezkih in knjigah? Se do danes nisem dojel pravega smisla, da mora imeti učenec za isti predmet zvezek za šolsko in drugega za domače delo. Dragi kolegi – predvsem vam sem napisal ta vprašanja z jasnim namenom!

Starši se neverjetno lahko upogibajo zahtevam šole, ko gre za njihove otroke. Vse oskrbijo zanje in za njihovo uspešnost. To je hvale vredno. Ob izdatkih za šolske potrebe pa se stališča staršev zelo pogosto »razdelijo«: po eni strani bolj zase godrnjajo o dragem šolanju, o visokih cenah pripomočkov in o pretiranih zahtevah učiteljev, po drugi strani pa z nakupi celo uvoženih in najsodobnejših reči za šolo prav tekmujejo ali iz prestiža ali v prizadevanjih, da pred otrokom zabrišejo svojo nižjo življenjsko raven. Starši imajo pravico in dolžnost opozoriti učitelja na roditelskem sestanku o pretiranih zahtevah materialne narave. Seveda je meni lažje napisati to misel, kot pa staršem prebiti nevidni plot med njimi in učiteljem, ko bi kritika lahko užalila učitelja, posledice pa bi morda občutil celo njihov otrok. Tudi staršem naslavljam priporočilo: S pretiranim obiskovanjem z raznimi dobrinami si boste otroka bolj odtujili kot pa ga navezali nase!

V tej zvezi le kratka misel za šolske organe. Racionalizacija v našem šolstvu je nujna na vseh ravneh in v raznih oblikah. Šilo in dreta pa sta tudi v naših rokah. S krčenjem učnih predmetov se bo samo po sebi zmanjšalo število učbenikov in spremljajočih zvezkov. Naj iz založbe ne pride učenec, ki bi veljal manj kot pet let! Če že ni vaša naloga, da organizirate prodajo rabljenih učbenikov, pa te akcije vsaj priporočajte in široko svetujte. Tudi na izposojanje učbenikov vam kaže pomisliti, a šolam zagotovite potreben denar.

O varčevanju oziroma potratnosti v naših šolah nisem govoril na pamet. To zadevo sem živo doživljal nekoč kot oče, zdaj spremljam ob vnukih, dolga leta pa sem kot učitelj spoznaval ta problem v praksi. Izdatki za vse šolske potrebe bi brez škode za kakovost pouka z vsestransko racionalizacijo lahko povprečno zmanjšali vsaj za tretjino. Izračunajmo si ta prihranek v dinarjih, ki znaša približno skoraj milijardo v vseh slovenskih šolah. Z denarjem pa se ne more izraziti vzgojna vrednost vsega početja, ki učenec navaja k varčnosti in k pravemu odnosu do gmotnih dobrin.

Bo šlo moje razmišljanje v prazno?!

MILAN DETELA

KRITIČNI POGLED NA UČNI NAČRT PREDMETA DRUŽBENEGA ZNANJA

Evropski izobraževalni standardi

v slovenskih triletnih poklicnih šolah

Zgolj po naključju mi je prišel v roke učni načrt za predmet družbena znanja za triletno poklicno šolo, izdelek Zavoda RS za šolstvo, prav tedaj, ko sem lahko prebrala izjavo šolskega ministra: »Šolstvo je pač živ organizem in tu se ne da dvajset let ponavljati istih stvari. Mislim, da smo celo dolžni upajati v šolo novosti na vseh ravneh.« (Dr. Vencelj, pogovor za Mladino, 10. 9. 1991).

bi bil sodoben učni načrt ali vsaj, kakšen naj ne bi bil.

Besedilo, ki ima naslov Učni načrt za predmet družbena znanja, obsega dve nepolni strani brez sistema in logične povezanosti nametanih vsebinskih sklopov (ki to niti niso). Pod posameznim naslovom so v alinejah nanizane vsebine. Naj navedem le nekatere:

V sklopu z naslovom **Delo nekoč in danes (!!!)** piše:

– Težko si predstavljam, katere strokovne podlage, učbenike, priročnike in metode (ki v načrtu sploh niso omenjene) bo učitelj uporabljal, da bodo učenci z obravnavo teh tem »pribodili izbrana družboslovna znanja, pomembna za razumevanje sodobnih družbenih tokov« (cilj iz prvega dela načrta za predmet družbena znanja). Morda sestavljalec upa, da bodo učitelji skrivaj pokukali v temelje marksizma?

Posebne pozornosti sta vredna sklopa s politološko-sociološko-zgodovinsko in ne vem kakšno še vsebino: **Politika v vsakdanjem življenju in Svet med konfliktnostjo in sodelovanjem**, mednju pa je sestavljalec vrnil vsebine z naslovom **Slovenski narod in njegova državnost**.

Odkrito povedano: boljše kritike, kot je dobredna navedba omenjenega »umotvora«, ne morem napisati:

Politika v vsakdanjem življenju

– osnove in značilnosti totalitarizma – različen odnos posameznikov do totalitarnih režimov

– možnosti za uveljavljanje posameznikov in skupin v demokratičnih družbah

– človekove pravice in svoboščine.

Slovenski narod in njegova državnost

– narodno prebujenje in rast slovenske narodne zavesti

– narodni razvoj, problem uveljavljanja suverenosti naroda

– razvojne možnosti Slovenije danes.

Svet med konfliktnostjo in sodelovanjem

– vzroki in posledice konfliktnih razmerij v svetu

– premagovanje zgodovinskih konfliktov danes: mednarodne organizacije, mirovna, ekološka gibanja ipd.

– mali narodi in manjšine danes v Sloveniji in Evropi; narodnostna struktura v Sloveniji kot posledica določitve meja po prvi in drugi svetovni vojni ter kot posledica ekonomskih migracij.

Nelogično ločevanje politike od konfliktnih razmer pri nas in v svetu, človekovih svoboščin od manjšin, narodove suverenosti od vprašanja malih narodov v Evropi, razvojnih možnosti Slovenije od evropskega in svetovnega razvoja.

Etika in družba –

nova kakovost v osnovni šoli

Dozdajšnja družbeno-moralna vzgoja v osnovni šoli je glede na spremembe v Republiki Sloveniji vsebinsko zastarela in neustrezna. To je narekovalo skupini svetovalcev za družboslovje na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo in šport, da pripravi programsko prenovu dela družboslovja v osnovni šoli in da se dozdajšnji predmet DMV nadomesti z novim ETIKA IN DRUŽBA. Tako se želi približati ciljem prenove naše šole, zahtevam časa in sodobne šole.

Najprej je bil narejen učni načrt, nato pa izdelana poskusna priročnika za učence in ločeno za učitelje. V šolskem letu 1991/92 je to novost v naši republiki sprejelo več kot 130 osnovnih šol poskusno (približno tretjina vseh osnovnih šol) v 7. in 8. razredu.

Predmet etika in družba vsebinsko izhaja iz razmeroma trajnih moralnih – etičnih vrednot sodobnega sveta in je nenadomestljiv pri splošni človekovi izobrazbi. Tako obsega odnose in razlike med ljudmi, človeka in njegov položaj v velikih verstvih sveta, humanizem, spreminjanje dela in prostega časa, sodelovanje in solidarnost človeka in njegovo vest, načelo strpnosti, človekove pravice in svoboščine, slovenski narod in državo Slove-

tovnega gospodarstva, v glavah učencev, pusti le zame namesto »razumevanja sodobnih družbenih tokov«.

Dopuščam možnost, da je sestavljalec tega skrupulalen, da je svoji zasnovi obravnave v njavi ekoloških, zgodovinskih, ekonomskih, politoloških, loških itn. tem, iztrganih iz njih celot posameznih ved, dar iz napisanega tega ni razbrati. Tudi če zaupam v njem (po predlogu iz načrta) lahko zgodovinarji, geografji, sociologi in politologi – v tem nem redu!), da bodo razumeli splošne in nedorečene cilje predmeta družbena znanja, ne vem, da jih bodo lahko urečili v navedenih razmerah. Najam: »Učelnice z avdiovizualnimi sredstvi, stenski zemljevidi, drugimi učili.« (Učbeniki v romi literatura ni navedena!)

Za konec pa tisto, kar sem najbolj zamerim: v celotnem nem načrtu ni učenca!

Nobena vsebina ali navod ne usmerja učitelja v obravnavo zveze med znanjem, sposobnostmi in poklicem, ne omenja učenčeve vloge in mesta v predmetnem procesu (morda celo v zvezi s poklicem, za katerega se pripravlja), nobena vsebina ne ozavešča o ekologiji lastne življenja in dela.

Učenec bi med izobraževanjem moral pridobiti znanje, mu bo pomagalo oblikovati in izvesti delovno okolje, ločeno med zdravimi in okolju škodljivimi tehnologijami, mu privzame odgovornost za svoje zdravje in zdravje soljudi, ga spodbuja k ustvarjalnosti in inovativnosti, ga vzgoji v domoljuba in državljana Evrope in sveta.

Domislila sem se izjave direktorja Zavoda RS za šolstvo, spoda Zakrjaska, objavljen v Delu oktobra lani: »Slovensko šolstvo se postopoma približuje evropskim modelom v pogledu strokovnih in sistemskih rešitev, kar bo ustvarilo možnosti za segevanje evropskih standardov izobraževanja.«

Bog se usmili učencev, učitelj in domovine Slovenije, taki učni načrti odslkavajo za dovo razumevanje evropskih standardov izobraževanja.

MOJCA PEŠEC-VENGUST

Pieta I

Težko učencem in učiteljem, če so novosti takšne, kakršen je predpisani učni načrt za predmet družbena znanja za prvi in drugi letnik triletnih poklicnih šol!

Nisem sicer strokovnjakinja za učne načrte, sem pa sodelovala pri pripravi enega, ki je romal v »bunker« Zavoda RS za šolstvo (učni načrt za obrambo-slovne vsebine v predmetih in dejavnostih na slovenskih srednjih šolah), zato vem, kakšen naj

– poklici kot proizvod družbene delitve dela: spremembe v poklicni sestavi in sestavi zaposlenosti pri nas, v razvitem svetu (Evropa, ZDA, Japonska) ter državah v razvoju; in neposredno za tem:

– spremembe v strukturi dela – prehod od ročnega k intelektualnemu delu; in nato še:

– delo pri nas v primerjavi z delom v razvitejšem in manj razvitem svetu.

Ranjeneč

IVAN HREN

NADARJENI OTROCI

Vrtec se prenavlja

»Globalna koncepcija razvoja vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji« opisuje skrb za nadarjene v analizi izobraževalnih sistemov v svetu in pri nas ter v prihodnji zaščitnosti (projekcije koncepcije razvoja vzgoje in izobraževanja v snovanju posameznih sistemov).

V poglavju Sistemi v svetu beremo, da se je skrb za nadarjene povečala, da nastajajo različne smeri odkrivanja in spodbujanja takšnih otrok. Problematika nadarjenih se obravnava iz raziskovalnega, preučevalnega in praktičnega zornega kota.

Utrdilo se je spoznanje, da je za nadarjenega otroka treba poskrbeti posebej in mu oblikovati spodbudno okolje. Vsestransko bogata vzgojno-izobraževalna dejavnost naj bi zato temeljila na visoki stopnji svobode in samostojnosti pri odločanju vseh njegovih subjektivnih.

Pri nas so posamezniki in družba veliko naredili za odkrivanje nadarjenih, vendar je vse to potekalo zelo nesistematično, razdrobljeno, pa tudi jasnih opredelitev glede odkrivanja in podpore nadarjenim nimamo. Temu se pridružuje še pomanjkanje znanja vzgojiteljev, učiteljev, staršev in drugih, ki naj bi poskrbeli za nadarjene.

V projekciji koncepcije razvoja vzgoje in izobraževanja so v delu Vzgoja in izobraževanje otrok in mladine zasnovani posamezni podskupini, v takem zaporedju: predšolska vzgoja, osnovno izobraževanje, srednje izobraževanje, razvoj šolstva narodnosti, skrb za nadarjene, izobraževanje in usposabljanje oseb z motnjami v razvoju, sodelovanje s slovenskim šolstvom v zamejstvu, športna vzgoja ter izobraževanje, usposabljanje in nenehno spopolnjevanje učiteljev. Iz besedila zasnove razberemo, da se skrb za nadarjene nanaša na vse temeljne podskupine – predšolska vzgoja, osnovno izobraževanje in srednje izobraževanje. Projekcija poudarja, da je razvoj naše družbe odvisen od kakovostnih lastnosti posameznika in dolžnosti družbe, da sistematično in gmotno skrbi za razvoj vseh človeških sposobnosti. Ne gre več za prilagajanje otrok programom, temveč za prilagajanje programov otrokom. Tako bomo omogočili razvoj ustvarjalnosti vsem, še posebno nadarjenim v otroštvu in odrasčanju. »Predšolske in šolske ustanove seveda niso edina sestavina sistema podpore nadarjenim, so

pa gotovo njegov skelet, saj so vse doslej preverjene in učinkovite metode odkrivanja nadarjenih povezane s šolo in je zato leta najbolj odgovorna za njihov razvoj.

Čimprej, tem bolje

Čeprav se znanstveniki še vedno ubadajo z definicijami in pojmi, nekaj zagotovo drži: toliko prej neko nadarjenost spodbujamo, toliko boljše je to za otroka. Zanesljiva znamenja velike nadarjenosti je mogoče ugotoviti zelo zgodaj, včasih že proti koncu prvega leta življenja, pravi Wolfgang Nagel.

V vrtcu je približno 50 odstotkov otrok, vsak teden pa preživijo v njem 75 odstotkov svojega aktivnega časa. To pomeni, da je prav gotovo vrtec in vzgojitelj v njem zelo pomemben pri podpori razvoja vsakega otroka, tudi nadarjenega. Nadarjeni otroci so uvrščeni v oddelke integrirano, zato jim je treba omogočiti, da se razvijajo kot vsi vrstniki in da razvijajo tudi svojo nadarjenost.

Vsa nadarjenost, pa če je še tako izjemna, potrebuje spodbujanje in priznanje okolja. Mnogi nadarjeni, ki ne dobijo ustrezne podpore, ne morejo razviti svojih talentov (Wolfgang Nagel).

Vzgojiteljeva naloga je, da nadarjenega otroka opazi, ga sprejme kot pozitivno spodbudo za svoje delo in delo drugih otrok in to njegovo posebnost podpre.

Vprašanje, kako odkriti nadarjene otroke v vrtcu, ostaja nerešeno, imamo pa že nekaj izkušenj, na podlagi katerih ugotavljamo, da lahko tudi vzgojitelj, če ima dovolj tovrstnega znanja, opazi in predvidi, da je posamezen otrok nadarjen.

Merjenja stopnje razvoja posameznikovih osebnih lastnosti za predšolske otroke ne kaže uporabljati zaradi posebnih značilnosti v otrokovem razvoju, lahko pa si vzgojitelj pomaga z vprašalnikom za starše, po W. Naglu. Vzgojitelj da svoje mnenje o posameznikovih lastnostih, jih dopolni z mnenji staršev in strokovnjakov, pa tudi z dodatno oceno otrokovih duhovnih in materialnih dosežkov. Na podlagi vsega tega predvidi, da je posamezen otrok nadarjen (vendar to ni verifikirana ocena) in ga skladno s tem podpre pri njegovem razvoju.

Oblike vzgojno-izobraževalne

podpore nadarjenim v vrtcu so različne; mednje pa spadajo:

zgodnejši vstop v šolo: lahko ga predlaga vzgojitelj, če tega ne storijo starši, in ob oceni strokovnjakov;

obogatitveni programi, ki jih pripravijo vzgojitelji po področjih (umetniško, psihomotorično, socialno, govorno in matematično). Vanje se otroci razvrstijo po svojem zanimanju in sposobnostih (iz ene hiše, ne glede na starost, v enkratni ali večkratni nepretrgani program). Za zelo nadarjene otroke pripravi vzgoji-

nost, konvergentno in divergentno mišljenje, pozitivno samopodoba (fizično, socialno, čustveno, storilnostno), pri tem pa doseže precejšnjo ustvarjalnost, ki se kaže tudi v izdelkih.

Spodbude za razvoj nadarjenih otrok v vrtcu so veliko odvisne od strokovne ravni vzgojiteljev ter njihove notranje in zunanje motivacije za delo z nadarjenimi in od sestave pedagoškega tima v vrtcu.

Zato je treba spreminjati sestavo vzgojiteljev v oddelku (od zdaj vzgojitelj in varuh v dva

Materina sreča

telj in strokovnjak s področja otrokove nadarjenosti **individualni obogatitveni program;**

svetovanje staršem, da otroka vključijo v klube, skupine in šole ustrezne otrokovemu talentu.

Otroka podpirajo s takšno metodologijo vzgojnega dela, da lahko uresniči in razvija radovednost, samostojnost, samozavest, nekonformizem, inteligent-

vzgojitelja, ki enakovredno, usklajeno teamsko delata), zviševati izobrazbeno raven vzgojiteljev in jim ponuditi dodatno strokovno znanje o nadarjenih ljudeh. Vodilno pedagoško osebo je treba spreminjati v takšno skupino, ki bo uspešno vodila vrtec – razvojno strokovno, pedagoško in organizacijsko.

ZMAGA GLOGOVEC

predšolska vzgoja

SODELOVANJE VRTCA IN STARŠEV

Družina postaja spet pomembna

Z dokumentom Zavoda RS za šolstvo Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje, ki določa splošne cilje vzgoje in izobraževanja, smo pridobili podlago za nadaljnji razvoj predšolske vzgoje. Razvoj vzgoje in izobraževanja je zasnovan tako, da predvideva tudi razširitev in vsebinsko dopolnitev vzgojnega dela v vrtcih z različnimi drugimi dejavniki zunaj vrtca, in tudi sodelovanje s starši.

Deklarativni pomen in vloga družine pri vzgoji otroka, kakor smo ju pojmovali iz naše polpreteklosti, ne zadoščata več. Družina postaja čedalje pomembnejša. Pojavlja se potreba po vzajemni odgovornosti družine in družbe, skratka institucij v družbi, ki so odgovorne za predšolsko področje. Čedalje bolj se postavlja v ospredje zahteva po ponovnem uveljavljanju odgovornosti družine za vzgojo otroka. Družina postaja spet pomembno vzgojno okolje, nenadomestljiva vez med družbo in posamezniki, ki morajo postati člani družbe (primerjaj Kamenov 1987).

Po V. Goodu (primerjaj Golubović 1981) lahko le starši ohranjajo vez med družbo in družino, saj družina otroka varuje in tako nalaga staršem odgovornost za njegov razvoj. Otroku omogoča čustveno ravnotežje in s tem skrbi za psihosocialno zdravje otroka. Otroka povezuje z drugimi člani družine, saj v družinski skupnosti člani delijo skupno usodo in naravno ustvarjajo intimne odnose.

Pri vzgoji otrok je samozaupanje nepogrešljivo. H. Vejleskov (primerjaj Đorđević 1985) navaja nekaj napotkov, kako to samozaupanje dosežemo:

● Vzgojo moramo razumeti kot enakovreden odnos med starši (vzgojitelji) in otroki.

● Razvijati moramo občutek osebne odgovornosti staršev za vzgojo (tj. etični problem vseh staršev).

● Starši morajo spoznati, da lahko postanejo dobri očetje in matere po različnih poteh.

● Razumljivo je, da so starši odgovorni za vzgojo svojih otrok; pri vzgajanju pa ne zadošča le intuicija, temveč je treba za to narediti marsikaj. Pri tem lahko pomaga tudi vrtec.

Sodelovanje s starši mora biti usmerjeno tako, da se starši čutijo kot nepogrešljiv člen vzgojnega procesa – tudi tistega v vrtcu. Vrtec mora ozaveščati starše in jim pomagati pri zelo odgovorni in občutljivi nalogi, to je vzgoji njihovih otrok. Starši in tudi vzgojitelji se še zmeraj ne zavedajo dovolj, da je treba otrokov razvoj usklajeno spremljati. Starši se boje, da bi vzgojitelji razkrili njihove družinske odnose. Ugotoviti pa moramo, da tudi vzgojitelji žal ponekod še niso ustvarili takšnega strokovnega ugleda – usposobljenosti za vzgojna vprašanja, da bi jim starši zaupali oziroma da bi se k njim zatekli po nasvet ob težavah ali dilemah, ki nastajajo pri vzgoji otrok.

Čas, ki v njem živimo, je takšen, da večina staršev nima časa ali si ga pač ne vzame, da bi si pridobil znanje o vzgoji otrok. Zato moramo v vrtcih poiskati tiste metode, oblike in sredstva za usposabljanje, s katerimi bodo v najkrajšem času dosegli najboljše uspehe. S tem pa dobi vrtec drugačno – andragsko vlogo. O tej pa smo v preteklosti vse premalo razmišljali.

JURKA

LEPIČNIK-VODOPIVEC

Hvalnice, ki spodbujajo

Dr. Srečo Zakrajšek: »Slovenske vrtce štejem med najboljši del slovenskega vzgojno-izobraževalnega sistema, zaposlene v njih pa med tiste, ki svoje delo opravljajo z veliko odgovornostjo in ljubeznijo.«

V zadnjih tednih in mesecih so ob preletavanju vojaških letal otroško razposajenost zasenčili strah, jok in negotovost. Občutki, ki otroke silijo v zrelost, spoznavanje sveta in življenja, ki nima nujne pravilnosti. Zgodnje skupne dnevi so se tokrat tudi v vrtcih začeli drugače kot prej. Otoci so se znašli pred življenja, na kakršno jih nismo pripravljali – po domovih se je o vojni govorilo v preteklem času, v vrtcih se je dogajalo vse preveč lepega in zanimivega. Vse je bilo usmerjeno v drugačen otrokov razvoj, v svetlejšo prihodnost. Še zmeraj je tako, le dnevi, ki so zmotili našo neučakanost in pričakovanja, ne moremo obiti. Otoci si jih bodo zapomnili za zmeraj, nekatere bodo še spremljale moreče sanje. Odslej vedo, kje so zaklonišča in kako zavija srena, ko kliče vanja. Kaj se bo dogajalo s predšolskimi otroki v tem šolskem letu? Kaj bodo počeli po vrtcih? Kaj pa vzgojitelji in varuhinje? Narediti so skrbno izdelani, zbrani in strinjani v lični knjižici **Strokovna izhodišča in obvestila o programu sodelovanja Za-**

voda RS za šolstvo in vrtcev v šolskem letu 1991/92 – tako so jo naslovili, namenili pa predvsem vodstvom vrtcev, osnovnih šol, ki imajo predšolske enote ali oddelke in vsem pedagoškim delavcem v predšolski vzgoji, pa tudi staršem, da bi se seznanili z delom v vrtcih, s strokovnim osamosvajanjem predšolske vzgoje, ki se kaže v številnih samostojnih iskanjih lastnih rešitev za nastale pedagoške probleme. Pedagoške svetovalke so se potrudile in precej na drobno opredelile program sodelovanja z zavodom. Le tega niso predvidevale, da bodo v marsikaterem vrtcu tudi otroci iz sosednje republike, ki bodo tukaj našli zatočišče, drugi dom in prijatelje. To seveda ne bo okrnilo bogato načrtanega programa; morda bo treba le pridati še nove vsebine, ki bi pripomogle, da bodo zaposleni zmogli, kar jim nalaga čas.

Ugotovitve iz zadnjih let še veljajo: predšolska vzgoja je začela zaostajati v razvoju po številu zajetih otrok in poslabšalo se je razmerje med programi predšolske vzgoje v škodo programov predšolske vzgoje zunaj dnevnega

varstva; čedalje bolj se tudi zaostrejuje gnotne razmere na tem področju. Kljub temu pa je dr. Srečo Zakrajšek, direktor Zavoda RS za šolstvo in šport, v omenjeni knjižici zapisal, da so slovenski vrtci – takšni kot so – najboljši del slovenskega vzgojno-izobraževalnega sistema, zaposleni(e) v njih pa tisti, ki svoje delo opravljajo z veliko odgovornostjo in ljubeznijo. Takšne hvalnice pa pedagoških delavcev v predšolski vzgoji ne uspravajo, kvečjemu spodbujajo. Svetovalno delo bo tudi letos potekalo predvsem v sklopu zavodovih organizacijskih enot, obsegalo pa bo konzultacije, svetovanja, hospitacije, pedagoške delavnice, strokovne ekskurzije in (enodnevna) strokovna spopolnjevanja.

Dogajanje v pedagoški praksi – sprotno vzgojno delo, vpeljevanje novosti in reševanje aktualnih pedagoških problemov – bodo sodelavci zavoda spremljali sproti in organizirali območna delovna srečanja.

Raznolika je tudi ponudba seminarjev za pedagoška vodstva in vzgojitelje predšolskih otrok,

ki so zasnovana tako, da obsegajo predavanja, delo v skupinah in praktično delo v pedagoški praksi.

V zadnjem obdobju je velikokrat grozila nevarnost, da bi vrte »posolali«. To se ni zgodilo, ob željah, potrebah in zahtevah, da se podaljšuje šolanje otrok, pa je uspelo za vrte značilno igro in ustvarjalni način dela prenesti tudi v nižje razrede osnovne šole. Še več: metode dela v vrtcih so bile tudi teoretični in praktični temelji za integracijo motenih in prizadetih otrok v šole. Tako je kakovostno delo v vrtcih pripomoglo tudi k humanizaciji slovenskega prostora.

Ta čas je v pripravi tudi nov zakon o predšolski vzgoji, podzakonski akti in programi raziskovalnega dela na predšolskem področju. Zavod RS za šolstvo in šport bo izdelal nekaj primerjav za izdelavo nove programske dokumentacije za predšolsko vzgojo (vzgojni program bo primerjal z zdajšnjo prakso, najnovejšimi spoznanji razvojne psihologije in pedagogike).

L. L.

VZGOJITELJICA, OTROCI IN STARŠI

Dalj časa skupaj

Že dolgo so v manjših krajih vsi malčki – dokler niso začeli hoditi v šolo – prihajali v isti vrtec, isto sobo in k isti vzgojiteljici. Te oddelke smo imenovali kombinirane, ker so bili v njih tri-, štiri- in petletni otroci, med njimi tudi bratci in sestrice, zato je bila ločitev od doma in staršev manj boleča in so se otroci največkrat prej privadili in vzvieli v novo okolje. Lepo urejene igralnice z različno opremljenimi kottički za različne igre so še hitreje potegnile otroke v svet iger, barv, pravljič, kuhanja, tipkanja in...

Okolje, v katerem se je sproščala potreba po igri in zaposlitvi, je otroke spodbujalo, da so se ukvarjali z novimi predmeti in sodelovali v novih igrah izmenoma vsi – po svojih potrebah in željah.

Šele danes se vse bolj zavedamo teh naravnih otroških skupin, ki so res vse bolj podobne velikim družinam. Vzgojiteljice so se v teh oddelkih počutile tako dobro, da so ostale v teh krajih dlje, kot so sprva namravale. V manjšem kraju so imele več možnosti, da so bolj spoz-

navale otroke, starše in okolje, ki jim je rado pomagalo pri zbiranju raznega gradiva – ovojnine in drugega – ki so ga odlično uporabljali za zaposlitev otrok.

Srečanje s starši v takšnih vrtcih je še bolj prijazno, sproščeno, pa tudi vsebina pogovorov je bolj poglobljena. To je mogoče, ker dalj časa poznajo drug drugega in se jim ni treba vsako leto na novo spoznavati.

Pred leti so starši ob premetitvi vzgojiteja sklicali sestanek in v časopisu zahtevali: Hočemo tovarišico M... S koncem te zgodbe bi bili danes zagotovo zadovoljni starši in otroci, takrat pa so v dveh oddelkih otroci in starši dobili novi dobri vzgojiteljici, le da so morali svojo strokovnost dokazovati vsak dan in veliko dni, preden so ju lahko sprejeli medse. Danes sta seveda ravno tako njihovi, saj so se že vsi otroci zamenjali, ker so prerasli vrtec. Še zdaj se srečujejo kot šolarji, krajani.

V srečanjih je bilo ob pogovorih nekaj pristnejega in globljega, zato se je stik ohranil.

IVANA SAJOVIC

iz prakse za prakso

UČBENIKI V OSNOVNI IN SREDNJI ŠOLI

Zavod R Slovenije za šolstvo in šport je ob koncu šolskega leta seznanil osnovne šole z novostmi, ki naj bi jih upoštevali v šolskem letu 1991/92. Šole so dobile tudi kataloge učbenikov za osnovne in srednje šole, ki ju je pripravil zavod R Slovenije za šolstvo in šport.

Kljub tem informacijam menimo, da ne bo odveč, če učbenikom na naših šolah namenimo malo več pozornosti.

V OSNOVNI ŠOLI bo v šolskem letu 1991/92 izšlo devet novih učbenikov, dva delovna zvezka in eksperimentalni priročnik za predmet Etika in družba. Za posamezne razrede v osnovni šoli so novi tile učbeniki:

- 2. razred: – B. Golob in drugi, Hiša, hiška, hišica (berilo)
- M. Adamič in drugi, Spoznavanje narave in družbe 2 (učbenik)
- 3. razred: – D. Dimec-Skrbe in drugi, Dober dan, Zemlja (delovni učbenik za spoznavanje narave in družbe)
- S. Sivec in drugi, Spoznavanje narave in družbe 3 (učbenik)
- 5. razred: – G. Kocijan, S. Šimenc, Pozdravljeno, zeleno drevo (berilo)
- J. Skela, S. Berce, Angleški jezik 1 (učbenik)
- J. Skela, S. Berce, Angleški jezik 1 (delovni zvezek)
- 7. razred: – H. Orešič, M. Koltak, Nemški jezik 7 (učbenik)
- M. Orešič, M. Koltak, Nemški jezik 7 (delovni zvezek)
- 7. in
- 8. razred: – skupina avtorjev, Etika in družba (eksperimentalni priročnik)
- 8. razred: – A. Kornhauser, Organska kemija 8, 1. del (učbenik)
- A. Kornhauser, Organska kemija 8 (delovni zvezek)
- M. Kodele, Gospodinjstvo 8 (učbenik)

Novo pa je, da učitelji lahko izbirajo med dvema učbenikoma pri tujem jeziku, od petega do osmega razreda (učbenik domačih avtorjev in tuji učbenik) ter pri spoznavanju narave in družbe v tretjem razredu (delovni učbenik skupine domačih avtorjev – Dober dan, Zemlja – in prevod oziroma priredba tujega učbenika Spoznavanje narave in družbe 3).

Po spremljavi je dopolnjen učbenik Spoznavanje narave 4 za četrty razred. Vaje so vnesene v učbenik. Kljub spremembam učenci lahko še uporabljajo stari učbenik.

Delno prenovljena sta učbenika zgodovine za šesti in osmi razred. V učbenik Zgodovine 6 smo uvrstili vsebine krščanstva in drugih religij. V učbeniku Zgodovina 8 so delno spremenjene vsebine iz novejših zgodovine. Za izboljšavo in popestritev pouka zgodovine načrtujemo periodično revijo Zgodovina v šoli (prva številka naj bi izšla v oktobru) in prevod zgodovine z naslovom Kratka zgodovina za mlade bralce. Domači avtorji pripravljajo nov zgodovinski atlas. Oboje bo izdala DZS.

V vseh geografskih učbenikih so novejši podatki. Za predmet spoznavanje družbe za četrty in peti razred nastaja nova zasnova, pripravili bomo nov učbenik, vendar na žalost še ne bo izšel v tem šolskem letu.

Prenovljen je tudi didaktični komplet za predmet hrvaškega ali srbskega jezika za peti razred. V kompletu so Vadnica hrvaškega ali srbskega jezika, delovni zvezek, Metodčne enote 1–4 za redni pouk in Metodčne enote – 5 za fakultativni pouk v šestem, sedmem in osmem razredu.

S šolskim letom 1991/92 vpeljujejo dve – in triletno programe poklicnih šol in štiriletno programe tehniških in drugih strokovnih šol. Glede na to da so učni načrti za poklicne šole nastali »tik pred zdajci«, je logično, da za učence v novih poklicnih šolah v prvem letniku letos ne bo novih učbenikov. Učenci in učitelji bodo morali uporabljati zdajšnje učbenike, kjer je v nekaterih že nakazana notranja diferenciacija vsebin (temeljna in zahtevnejša raven). Za naslednje šolsko leto se bomo potrudili in pripravili vsaj učbenike za temeljne predmete.

Za GIMNAZIJE IN ŠTIRILETNE STROKOVNE ŠOLE, kjer je kemija temeljni predmet, je pripravljen nov učbenik Splošna in anorganska kemija avtorjev F. Lazarinija in J. Brenčiča.

Pri predmetu fizike je projektna skupina pripravila učbenik Mehanika, ki je že na voljo učencem.

Nov učbenik in delovni zvezek Regionalna geografija sveta avtorjev S. Brinovca in drugih bosta nadomestila učbenik Države v razvoju in razvite države.

Učiteljem zdravstvene vzgoje bo v veliko pomoč metodični priročnik Metode dele pri pouku zdravstvene vzgoje.

V pripravi je priročnik za učitelje za predmet družbena znanja v triletnih poklicnih šolah.

Tudi v srednjih šolah se pripravljajo »alternativni« učbeniki. Pri filozofiji učitelji izbirajo med domačim učbenikom F. Jermana, Filozofija in prevodom tujega učbenika M. Fürst, N. Halmer, Filozofija.

Pri predmetu tuji jezik učitelji preskušajo več učbenikov za različno število ur v različnih programih.

STROKOVNOTEORETIČNI PREDMETI so v novih programih poklicnih in strokovnih šol z združitvijo in prerazvrstitvijo učnih vsebin med predmeti precej preoblikovani. Zato prosimo učitelje, da izmed strokovnoteoretičnih učbenikov, ki so bili pripravljeni na podlagi starih programov, izberejo ustrezne učbenike glede na vsebine novih učnih načrtov. V nekatere strokovne predmete je včlenjeno tudi temeljno znanje splošnih predmetov, npr. kemije, fizike. Tudi v teh primerih učitelji pomagajo učencem z izbiro primerne učbenika ali učbenikov.

Za novo šolsko leto so izšli ali pa so pred izidom tile strokovnoteoretični učbeniki:

- Gozdno gradbeništvo
- Rudarstvo 1
- Jamsko zračenje
- Osnove tehnične keramike
- Kataster 2
- Geodezija 4
- Vrtinarstvo
- Gojenje gozdov, 1. del
- Tehnika velikih kuhinj

Vsi našti strokovnoteoretični učbeniki so izšli v nizki nakladi in jih šole lahko naročijo na Zavodu R Slovenije za šolstvo in šport, razen učbenika Gojenje gozdov 1. del, ki ga naročite v Gozdarskem šolskem centru Postojna.

ŠE O CENAH UČBENIKOV

Zavod R Slovenije za šolstvo in šport na cene učbenikov (razen učbenikov z nizkimi nakladami – pod 1000 izvodov, ki so posebej subvencionirani) nima nikakršnega vpliva. Cene učbenikov so prepuščene tržnim razmeram in jih oblikujejo v založbah.

Subvencionirani so učbeniki strokovnoteoretičnih predmetov, učbeniki za šolstvo narodnosti in učbeniki za otroke, ki se šolajo po prilagojenih programih.

Zavod R Slovenije za šolstvo in šport je v preteklih letih pripravil (in opravi večino dela – razen tiska) okrog 100 učbenikov za osnovno šolo, 145 učbenikov za splošnoizobraževalne predmete na srednjih šolah ter 230 strokovnoteoretičnih učbenikov.

Zadnji dve leti pa se težišče dela (pisanje, recenzijski postopek) prenaša na založbe. Tako bodo v prihodnje za pripravo učbenikov povsem odgovorne založbe. Vendar bo Zavod R Slovenije za šolstvo in šport ob drugih nalogah še zmeraj skrbel za pripravo metodično didaktičnega gradiva, kot so priročniki, učbeniško gradivo, katalogi znanj in strokovnih učbenikov z nizkimi nakladami.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport

Dragica Posega, Drago Novak

Mladi zgodovinarji raziskovalci

Zgodovinski krožek, ki deluje na Osnovni šoli Adolfa Jakhla Ljubljana Polje, se je letos že drugič udeležil republiškega tekmovanja mladih zgodovinarjev, ki ga organizira ZPMS.

Razpisana raziskovalna tema je imela naslov Promet, cestni, železniški, poštni ali vodni.

Ker je železniški promet v Zalogu povezan z graditvijo ene najstarejših železnic na svetu, južne železnice, speljane od Dunaja do Trsta, sem se skupaj z učenci odločil, da bomo raziskovali prav tega.

Pregledali smo dokumentacijo v arhivu Prometnega inštituta, zasebni arhiv šefa prometne sekcije v Zalogu, stare časopise, intervjuvali tri upokojene prometnike, zaposlene na postaji že od leta 1929, upokojenega nadzornika proge, nadprednika in prometnega odpravnika.

Ker se je nabralo veliko gradiva, smo se v zgodovinskem krožku odločili, da bi lahko napisali knjigo.

Zamisel smo uresnili do konca aprila, ko se je iztekel rok za oddajo raziskovalne naloge.

Knjiga vsebuje trinštirideset fotografij, ki so prvič objavljene in smo jih dobili največini od upokojenih železničarjev. Obravnava pa zgodovino železniškega prometa od prihoda pr-

vega vlaka v Zalog leta 1849 do modernizacije in odprave parne vleke 1977. Ne opisuje zgolj razvoja postaje, osebne in ranžirne, ki je največja v Sloveniji, temveč tudi delo železničarjev še v času pred elektrifikacijo. Opisuje revolucionarno misel med železničarji, okupacijo Zaloga ter večje železniške nesreče, poplave, snežne ujme itn.

Kot dopolnitev naloge smo posneli tudi štirideset minut dolg film na videokaseti o delovanju osebne in tovarne-ranžirne postaje danes s kratkim zgodovinskim orisom in prikazom starih predmetov z železnice.

Cena knjige je 150,00 dinarjev in jo je mogoče kupiti na šoli ali jo naročiti po telefonu 481-736.

Avtorji raziskave so: Miha Mejač, Simon Feštajn, Jure Matjažič, Boštjan Mišmaš, Mojca Žibert, Matjaž Jelen – vsi učenci 7. b razreda in mentor zgodovinskega krožka Stane Padežnik.

STANE PADEŽNIK

**Na Prosvetnega
delavca
se lahko naročite
tudi po telefonu:
(061) 315-585**

Tri sirote

Dober sodoben učbenik

Mag. Vesna Požgaj-Hadži, lektorica za hrvaški ali srbski jezik na ljubljanski Filozofski fakulteti, je letos spomladi v samozaložbi izdala Vaje iz hrvaškega ali srbskega jezika (Vježbe iz hrvatskog ili srpskog jezika 1). To je učbenik, kakršen je pri nas redek, saj ga je avtorica napisala posebej za uporabnike, ki jim je slovensčina materni jezik.

Potreba po tako zasnovanem delu se je avtorici pokazala ob izkušnjah s srbohrvaško govorečimi Slovenci, te pa je njeno raziskovalno delo še potrdilo: Slovenci smo zaradi dolgotrajnih intenzivnih stikov s tem govornim področjem udobno prepričani, da je hrvaški ali srbski jezik lahek in da ga dokaj pravilno obvladamo. Pri tem pa prav zaradi podobnosti delamo veliko značilnih napak, ki takoj izdajo Slovence in so za kulturno komunikacijo v tem jeziku moteče in neprimerne.

Avtorica je te napake dolga leta sistematično zbirala in preučevala (to je bila tudi snov njene magistrske naloge), nato pa na spoznanjih o najznačilnejših podobnostih in razlikah ter težavah slovenskih govorcev zasnovala svoj sodoben kontrastivni učbenik. Glavna raziskovalna metoda, položena v podstat tega že

na prvi pogled privlačno opremljena učbenika, je torej kontrastivna ali primerjalna. To pomeni, da so jezikovne vaje v učbeniku oblikovane na temelju primerjav med slovensčino in srbohrvaščino in osredotočene zlasti na tista mesta, ki zaradi interferenc med obema jezikoma povzročajo Slovincem težave. Tako uvodnim, v deset točk strnjnim preglednim opozorilom o razlikah med slovensčino in hrvaškim ali srbskim jezikom (narečna raznolikost, pisava, naglas, glagolske oblike itn.), sledijo vaje v petih velikih poglavjih: Gramatične vježbe, Leksičke vježbe, Tipovi vezanosti teksta, Pravopisne vježbe, Dijalekti hrvatskog ili srpskog jezika. V nekaterih poglavjih, kjer je to potrebno, je na začetku najprej namenu prilagojen, vizualno pregleden in vsebinsko logičen primerjalni jezikoslovni opis posameznega jezikovnega pojavnosti, v katerem sta zajeti hrvaška in srbska različica, cirilica in latinica. (Ker namen učbenika ni izčrpen teoretični jezikoslovni opis jezikovnega sistema, bo treba po lingvistične informacije še drugam – seznam literature dodaja avtorica na koncu knjige.) Temu opisu sledijo zgledi, nato pa vaje za samostojno delo in utrjevanje.

Z omenjanjem vaj pa smo se dota-

SODELOVANJE MED MARIBORSKO IN GRAŠKO
GIMNAZIJO

Ekološki projekt Mura

Maja lani sem se udeležila ekskurzije po avstrijski Koroški z naslovom Ekološki problemi kemijske industrije na Koroškem. Takrat mi je porodila zamisel o skupni, slovensko-avstrijski raziskovalni nalogi z ekološko temo. Tako je nastal Ekološki projekt Mura, o reki, ki povezuje in ločuje obe državi, Avstrijo in Slovenijo. Pripravila sem gradivo in ga poslala mag. Viktorju Obendraufu, profesorju na graški gimnaziji. Kolega je ponudbo ne le sprejel, temveč se zelo zavzel za izpeljavo projekta. Prevzel je celotno gmotno stran raziskovanja, saj smo imeli mi premalo denarja. Raziskovalna skupnost mesta Maribor financira vsako raziskovalno delo s 1000 dinarji, to pa ni zadoščalo niti za poravnavo potpisov stroškov Maribor – Cmurek. Kolega Obendrauf je napisal več avstrijskih učbenikov kemije in veliko sodeluje z znanimi kemijskimi tovarnami, kakršna je na primer Merck. Takšen način sponzorstva – avstrijski avtorji v svoji knjigi fotografije izdelkov tovarne, le-ta pa financira njegovo znanstveno delo – je v Avstriji že v navadi. Tako nam tovarna Merck s posredovanjem Viktorja Obendraufa podarila kemikalije za kvantitativno analizo vode v vrednosti 5000 avstrijskih šilingov. To so posebej pripravljeni reagenti, ki omogočajo hitro in preprosto analizo vode in so na slovenskem trgu novost.

Analizo reke Mure smo opravljali februarja. Vzorce smo zajemali na naši in avstrijski strani pet dni zapored. Gostoljubnost nam je ponudila vzgojiteljska šola v avstrijskem Cmureku, ki se lahko pohvali s sodobno opremljenim kemijskim laboratorijem. Analize so opravljali štirje učenci Prve gimnazije in učenci Bundesoberstufenalgymnasiums iz Feldbacha. Poleg običajnih fizikalnih meritev določali vsebnost nitratov, nitritov, amoniaka, kloridov, fosfatov, nekatere težkih kovin. Izidi analize kažejo, da reka Mura ni čisto merno onesnažena, je pa onesnaženost večja na naši strani. Kolega Obendrauf je bil posebno začuden nad tem, da tovarna papirja Sladkogorska spuša vse odplake neposredno v Muro.

Učenci naše in avstrijske gimnazije so lepo sodelovali, med njimi so se spletle nove prijateljske vezi.

Mag. Viktor Obendrauf je pred kratkim prejel nagrado kot najboljši eksperimentator v Avstriji. V utemeljitvi nagrade je navedel tudi njegovo raziskovalno delo z mariborsko gimnazijo.

Lahko rečemo, da so Avstrijci namenili veliko pozornosti našemu sodelovanju. Graški Kleine Zeitung je objavil sliko mladih raziskovalcev na prvi strani časopisa, graški deželni studio ORF pa predvajal dvajsetminutno reportažo v oddaji Alpe-Adria. S kolegom Obendraufom sva prijavila nalogo na natečaj Mladi za napredke mesta Maribor, hkrati pa načrtujemo že nove raziskovalne projekte.

MAJDA NAJI

ENAJSTA UNIVERZA d. o. o. organizira strokovni posvet z naslovom Šolska doktrina na sodobni preskušnji.

Posvet spada v drugi del raziskovalno-razvojnega projekta, ki bo v celoti končan konec leta 1992 in je namenjen predvsem ravnateljem vseh vzgojno-izobraževalnih institucij in strokovni javnosti ter vsem zainteresiranim. K realizaciji posveta, ki bo 8. in 9. novembra 1991 v Ljubljani ali na Bledu (odvisno od števila interesentov in drugih izvajalskih okoliščin), nameravamo pritegniti tele domače strokovnjake: dr. Z. Medveša, dr. Veljka Rusa, dr. V. Pečjaka, dr. D. Štrajna, dr. S. Zakrajška, dr. B. M. Zupančiča, dr. V. Grmice, dr. J. Krašovca, dr. M. Bergantova, Marka Pogačnika in morda še nekatere.

Vsem vzgojno-izobraževalnim institucijam bomo poslali podrobnejši dopis s tematsko orientacijo posveta, izhodiščno gradivo pa bo objavljeno v naslednji številki Prosvetnega delavca.

POPRAVEK:

V članku Bomo spoštovali mednarodne konvencije, objavljenem v letošnji 13. številki Prosvetnega delavca, 9. septembra, popravljamo besedilo drugega stavka v drugem odstavku (6. stolpec) takole: **Pristojni načel-**

nik oddelka za urbanizem skupne občine Radovljica (in ne pristojni šolski organ skupščine občine Radovljica) je namreč sklenil, da bo osnovni šoli odvzel precejšnje zemljišče ob šolski stavbi, ki si ga je šola kupila pred leti s privarčevanim denarjem.

Zadnje srečanje z Janezom Svetino

»Skorajda smo pozabili na pomen in moč pozitivnih idej in podob prihodnosti. Na peščico preostalih vizionarjev boljše sveta gledamo kot na naivne optimiste ali neškodljive neumneže. Naše družbe trpijo od prevelike doze pragmatizma, kombiniranega s splošnim, a nedolžnim pesimizmom...«

Če naj človeštvo neha delovati reaktivno in naj postane zares proaktivno, potrebuje zvezdo, ki ji bo sledilo. Slediti zvezdi pomeni imeti dober kompas. Ideali in pozitivne vizije niso pomembne zato, ker bi jih lahko takoj in popolnoma uresničili, ampak ker nam postavljajo merila, po katerih usmerjamo svoje korake.«

Erwin Laszlo, Notranje meje človeštva: Heretična razmišljanja o današnjih vrednotah, kulturi in politiki, 1989

Novica o Janezovem kruto nerazumljivem koncu me je našla, neobgledno in nepravilno, med študijskim bivanjem v Londonu in je, skupaj z odlomki drugih telefonskih sporočil, televizijskih in časopisnih naslovnih vesti, ki so vsakič nekaj ur pljusale v razbolelo zavest, še povečala stisko, nemoč tistih dni in vprašanje, kako je kaj takega mogoče.

Prvič – kako je kaj takega mogoče v Radgoni, v idiličnem mestecu mojih prednikov, v kategoriji mirnem, nekam zaspanem okolju sem vsako poletje zjemala nove moči?

Drugič – kako se more kaj takega zgoditi Janezu, ki je posebej ljubljen antipod kakršnegakoli nasilja, agresije, sovraštva?

Živo sem se spomnila najinega zadnjega srečanja, komaj pred kakimi desetimi dnevi, srečanja,

ki mu je usoda udarila pečat dokončnega odhoda.

Oglasil se je pri meni, da bi se pogovorila o njegovem zadnjem rokopisu, Šola in znamenja časa. Želel se je pogovoriti o pripombah, ki sem mu jih poslala; v svoji tenkovestnosti je hotel natančno razčistiti, pri katerih pripombah naj omeni moje avtorstvo in kako naj oblikuje kritično stališče do zanemarjanja pedagoških vidikov pri velikem delu univerzitetnikov (pripombe sem napisala tudi pod vtisom trajne »ofenzive«, ki je je deležno pedagoško-psihološko izobraževanje učiteljev na fakultetah in zaradi občutka osebne poraženosti, ko mi v tolikih letih ni uspelo dopovedati svojim tako visoko izobraženim kolegom, da potrebuje dober učitelj še kaj več kot kopico strokovnih predmetov).

Pod tem vtisom sem se tudi odzvala na Janezove izredno visoke zahteve do osebnega in strokovnega lika učiteljev in ravnanj s pripombo:

»Tvoja diagnoza je prenikava, pravilna, vsestranska; terapija pa je že zdaj bolj na ravni dobrohotnih nasvetov kot pravih zdravil.«

Ta pripomba ga je vidno mučila. Na eni strani mi je zanj značilno skromnostjo razlagal, da pač ni strokovnjak za konkretne metode in prijeme. Na drugi strani pa je bil – tudi to je bila njegova lastnost – trdno prepričan v svoj prav. Potrpežljivo, kakor otroku, mi je razlagal, kako potrebujemo najprej jasne cilje in zasnovo celotne vzgoje, vsega drugega se bomo že lotili pozneje.

Povsem prepričan je bil cilj harmoničnega razvoja vseh otrokovih zmožnosti, v zasnovo kulturne vzgoje, boleče je čutil, kako razkroj vrednot, splošna odnusenost in posurovelost razdirajo nežno tkivo mlade duševnosti, in želel je učitelja, ki bi se znal vsemu temu postaviti po robu.

Povprašal me je o knjigah, ki naj bi jih v svojem delu priporočil učiteljem za branje. Dogovorila sva se za Rogersa (Kako postati ličnost) pa za Maslowa in Fromma (Biti ali imeti, Človekovo srce, Umevanje ljubezni). Prav do vsakega nasveta je bil pozoren.

Ko sva se poslovljala, sem mu

rekla, kar prepatetično za običajno slovo: »Glej, ko se pogovarjava o strokovnih stvareh, zmeraj zmanjka časa še za kakšne druge pogovore. Toliko časa si bil v Indiji in niti ne vem, kaj si takole najprej zagledal v tisti tvoji vasi, ki si se zjutraj zbudil.«

»Pridi kdaj na Bled, pa ti bom povedal.« so bile njegove zadnje besede.

Janezova smrt je do dna pretresla moj pragmatizem – smisel za praktičnost in izvedljivost – in povzročila, da se mnogo več kot prej sprašujem o končnem smislu in ciljih svojega delovanja. Mislim, da ga ni med nami, ki smo ga bolje poznali, nikogar, ki mu ne bi stik z njim zapustil globoke sledi.

B. MARENTIČ-POŽARNIK

Odprta vrata Opere

SNG Opera in balet Ljubljana namena velik del svojega repertoarja mlademu občinstvu. Za osnovnošolsko in srednješolsko mladino so še posebno zanimive predstave za šolo. V sezoni 91/92 bodo uprizorili tele: Foerster – Gorenjski slavček, Mozart – A-deus, Rossini – Seviljski brivec. Pohvalno je, da so vsi datumi za predstave do konca sezone že znani, tako da lahko mentorji pripravijo svoje kulturne dneve naprej. Tudi cene so prilagojene šolskim žepom, vstopnice za šole so tudi do štirikrat cenejše.

Operno sezono so začeli (9. 9.) s predstavo Gorenjski slavček. Naredili so izjemen korak: predstavo so podarili prizadetim otrokom. Tako je bilo v Operni dvorani 400 otrok, ki nimajo vsak dan priložnosti vstopiti v svet profesionalne glasbe. Mnogi med njimi so bili v gledališču prvič. Za njihov dostop v dvorano je poskrbela odrska tehnika s postavitvijo rampe za vozičke, prijazne hostese pa so invalidom pomagale do sedežev. Tako so si predstavo lahko ogledale tele šole in zavodi: Univerzitetni zavod za rehabilitacijo Ljubljana, Osnovna šola 27. julij Kamnik, Zavod za slepo in slabovidno mladino Ljubljana, Center slepih Škofja Loka, Zavod za usposabljanje invalidne mladine Kamnik, Dom zavoda za usposabljanje slušno in govorno prizadetih Ljubljana ter Mladinski dom Malči Beličeve Ljubljana.

SNG Opera in balet Ljubljana bo praznovala v naslednji sezoni 100. obletnico delovanja v tej hiši, poleg tega pa pripravlja z Urbanističnim zavodom Slovenije, pod pokroviteljstvom Rotary kluba in mesta Ljubljane, projekt odstranitve arhitektonskih ovir v zgradbi.

ROMAN ZAJEC

Delegacija Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije

– sestavljali so jo zastopniki srednjih šol in domov iz Celja, Maribora, Domžal, Ljubljane. Novega mesta in Nove Gorice, je zadnji avgustovski teden preživela v nemški pokrajini Baden-Württemberg. Udeležila se je delovnega srečanja z oddelkom za poklicno izobraževanje pri Zvezi nemških sindikatov. Naša delegacija se je pogovarjala z zastopniki deželne gospodarskega ministrstva in ministrstva za šolstvo in šport. Zanimivi in poučni so bili tudi obiski izobraževalnih centrov podjetij Audi, Bosch, ZF Friedrichshafen in Tengelmann. Z njihovimi strokovnjaki je dalj časa sodelujemo in menjujemo izkušnje; upamo, da se bo prijetna in predvsem koristna tradicija nadaljevala tudi v prihodnje.

center za permanentno izobraževanje
Ljubljana, Vojkova 1, tel. 127-244/314-737

VABI K SODELOVANJU
honorarne sodelavce za poučevanje
nemščine.

Informacije po tel.: 061/317-487, 127-244

sporočila

Majda Korošec-Vrečko

6. avgusta smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od naše dolgoletne sodelavke – učiteljice v pokoju Majde Vrečko, roj. Korošec. Rodila se je 6. junija 1923 v Hrušici, v občini Krško.

Po opravljeni diplomii na Učiteljski v Ljubljani leta 1953 pa vse do upokojitve leta 1983 je bila Osnovna šola na Viču njen drugi dom. Vanjo je vložila vso svojo moč in znanje. Tisoč učencev v 30 generacijah je bilo deležnih njene ljubezni, skrbi, pozornosti. S svojo pedagoško močjo in zagnanostjo je vlivala pogum učencem in svojim sodelavcem.

Skozi vrsto šolskih reform je vztrajno in dosledno spoštovala otroka ter se zavedala svoje temeljne naloge – dajati mladim rodovom čim več ter jih pripravljati za življenje.

Bila je odlična učiteljica mentorica strokovnega aktiva razrednih učiteljev. Vodila je hospitacijski oddelek, preskušala nove pedagoške oblike in metode dela ter ustvarjala didaktična sredstva. Svoje osnovno delo v razredu je povezovala z interesnimi dejavnostmi ter drugimi oblikami vzgojno-izobraževalnega dela.

Po vsem Viču, pa tudi širši Ljubljani ter v zamejstvu je bila znana kot kulturna delavka.

Z veliko ljubeznijo je zlasti skrbela za folklorno dejavnost na šoli ter ves prosti čas namenila ohranjanju slovenskih narodnih plesov in pesmi. Prav na tej podlagi je nastalo tudi povezovanje s prijateljskimi šolami in kulturnimi društvi v Celovcu, Nabrezini, Gorici in Devinu. Prijatelj s Koroškega so se ji za vso ljubezen in skrb zahvalili ob slovesu.

Ko je odšla od nas, je nastala praznina. Pogrešamo njeno vedrino, njen dinamični nastop, njene organizacijske sposobnosti, s katerimi se je še zlasti izkazala na številnih predstavah in nastopih.

Še ob trojnem jubileju naše šole pred petimi leti, ko je bila že upokojena, ni bilo mogoče brez nje. Potreben je bil njen nasvet, njeno znanje in poznavanje ljudi, s katerimi je dolgo sodelovala.

Uresničila je svoje življenjske cilje, ki jih je načrtovala kot učiteljica. Prejela je veliko priznanj strokovnih institucij, društev in zvez. Njeno delo je bilo izjemno cenjeno v učiteljskem zboru, pri učencih, starih ter v širši družbeni skupnosti.

Vsi, ki smo jo poznali ter z njo sodelovali, se je bomo spominjali, v šolski kroniki pa ostaja za večno vpisana kot odlična razredna učiteljica.

FRANCI MALOVRH

Emilija Grbec-Rožec

29. avgusta smo se na izolskem pokopališču poslovili od naše rojakinje in kolegice, učiteljice Emilije Grbec-Rožec.

Rojena je bila leta 1935 v Krtah nad Izolo. Poučevala je najprej v Zazidu in Gažonu, večidel nato v Izoli in nazadnje v rojstnem kraju. Pred letom dni je še svojim zadnjim prvošolcem razdelila spričevala in jim odstrla pot v življenje in znanje. Že tedaj je slutila, da je to poslednjič.

Med nami bo ostala s svojim preprostim in delavnim, od življenja preskušanim trpkim na-

smehom.

Spominjali se je bomo kot mlade deklice, ki je po vojni zapustila domače Postižje in šla skupaj s številnimi domačini v učiteljske šole zato, da bi potesila našo žejo po slovenstvu.

Ostala nam bo v spominu, ko se je tiha in skromna razdajala, delila pravico in bila pripravljena prisluhniti drobnim otroškim željam in krivcam. Še dolgo bo nepozabna druga mati številnim učencem in svetovalka mnogim staršem in kolegom.

JELKA IN NADA MORATO

Prvi obisk slovenskih dijakov iz Argentine

Slovenski dijaki iz Argentine, ki v Buenos Airesu obiskujejo srednjo šolo dopolnilnega pouka v slovenščini, so se spričo sprememb v Sloveniji, po ogledu znamenj slovenske navzočnosti na Dunaju in po bivanju na Koroškem so 9. septembra prestopili mejo Slovenije – dom dedov, staršev in njih samih. Ob veliki pomoči in naklonjenosti Janeza Rihtarja, župnika iz Novih Fužin in vodje katoliškega središča za Slovence po svetu, nadalje Medškofijskega odbora za izobraževanje ter prijateljev po Sloveniji so si ogledali Ljubljano z okolico. Maribor. Novo mesto, bili

so v Stični, naprej jih vodi pot v Kranj in Slovensko Primorje, 26. septembra pa bodo z Dunaja odpotovali nazaj v Argentino. Med popotovanjem po slovenski deželi so se srečali z nadškofom dr. Alojzijem Šuštarjem, predsednikom slovenske vlade, g. Lojzotom Peterletom, ministrom dr. Petrom Venceljem in dr. Janezom Dularjem, s sorodniki, prijatelji in mnogimi drugimi.

Vodja ekskurzije g. Marijan Loboda, njihov profesor zgodovine, je povedal, da srednješolski dopolnilni pouk v slovenščini poteka že mnogo let. Dijaki obiskujejo argentinske srednje šole v Buenos Airesu, ob sobotah pa se zbirajo v tamkajšnji Slovenski hiši, kjer deluje osrednja slovenska šolska ustanova dopolnilnega pouka v slovenščini. Pouk za srednješolce traja 5 let, po 4 ure vsako soboto, vsi učenci pa so pred tem že obiskovali slovenski osnovnošolski dopolnilni pouk v slovenščini, in sicer v sedmih krajih velikega Buenos Airesa, kjer žive Slovenci. Svoje samostojne šole s slovenščino kot učnim jezikom in učnim predmetom jim še ni uspelo doseči pri argentinskih oblasteh; mogoče bo »z novimi vremenimi« v Sloveniji mogoče doseči kaj več. Šolanje pri dopolnilnem slovenskem pouku je v celoti v organizaciji in izvedbi samih Slovencev v Argentini, je popolnoma brezplačno, a s čutom velike odgovornosti. Njihova velika želja je, da bi se odprla možnost spopolnjevanja v Sloveniji za slovenske učitelje iz Argentine, ki so bili rojeni že v Argentini in poučujejo slovensko mladino pri slovenskem dopolnilnem pouku.

J. S.

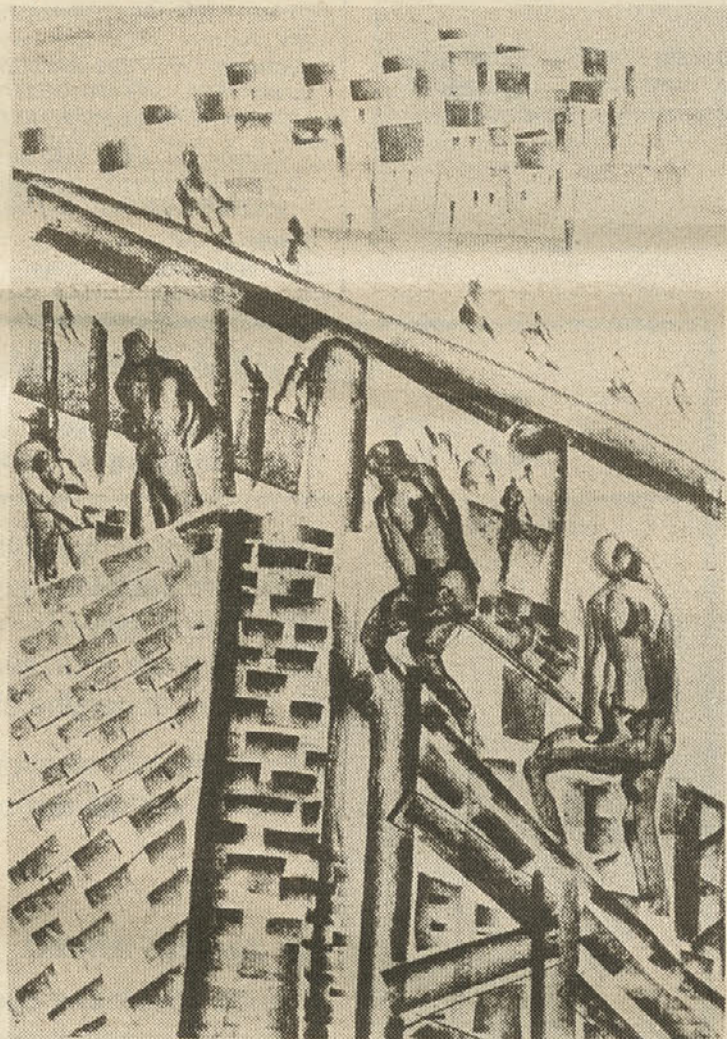
Svetinovi dnevi

Dan poprej, preden so v naše mesto pripeljali oklepni transporterji in tanki okupatorske vojske, smo imeli učitelji naše občine predavanje, ki ga je pripravil znani strokovnjak in potnik profesor Janez Svetina. Žal je naše zanimivo, prvo in hkrati tudi zadnje srečanje, pretrgalo sporočilo o zapletih glede prihoda armade na mejna območja. Prestrašeni in razburjeni smo se razšli.

Ze naslednji dan smo bili priče krutosti te nesmiselne vojne. Prva civilna žrtev vojne za Gorinjo Radgono je bil prav profesor Svetina. Človek, ki je veliko poštoval, poznal dobre in slabe strani razvijajočega se sveta. Moral je umreti pod točo krogel jugoslovanske vojske na domači zemlji. Vest je pretresla vse, ne samo Radgončane.

Ravnatelj in učitelji vseh osnovnih šol v občini Gornja Radgona smo se odločili, da bomo imeli odslej vsako leto 26. in 27. junija Svetinove dneve, na katerih bomo poskušali razčlenjevati njegove zamisli o moderni in napredni osnovni šoli pri nas v Sloveniji.

BOJAN MACUH

Gradimo nove domove

Slovenski biografski leksikon

Z izidom zadnjega, 15. zvezka in osebnega kazala se je po 66. letih izhajanja dopolnil eden temeljnih slovenskih enciklopedičnih projektov: Slovenski biografski leksikon.

Prvi zvezek je izšel leta 1925, do druge svetovne vojne je izšlo 6 zvezkov, ki jih je založila Združena gospodarska banka v Ljubljani. V letih 1949–1991 pa so izšli še preostali, ki jih je založila Slovenska akademija znanosti in umetnosti, zadnja zvezka pa tudi Znanstvenoraziskovalni center (ZRC) SAZU. Kot uredniki so se zvrstili Izidor Cankar, Franc Ksaver Lukman, Franc Kidrič, Alfonz Gspan, Franc Petrič in Jože Munda s sodelavci. Tekste, objavljene na skupno 3090 straneh (z osebnim kazalom 3335 str.), je prispevalo 354 avtorjev.

SBL predstavlja po abecednem zaporedju doma in na tujem delujoče Slovence, ki so pomembno sooblikovali slovenska in sve-

točna dejanja in misli, ker tuje, ki so s svojo ustvarjalnost pomembneje povezani s slovenskim narodom. Izbor je zajemal prvotno povečini humanistično usmerjene osebnosti, po vojni pa se je razširil na ustvarjalce v znanosti, umetnosti, kulturi, prostvi, gospodarstvu, politiki in., tako da je zajel osebnosti, ki so kakorkoli pomembne za narodni razvoj in njegovo samobitnost. Predstavljene so z bistvenimi biografskimi in bibliografskimi podatki, skupaj z oznako I ovrednotenjem ali oceno.

Celotni leksikon vsebuje 4997 biografskih gesel, število približno predstavljanih oseb je še nekaj večje, okoli 6000, osebno kazalo pa kaže, da je delo obravnavalo ali pa vsaj omenja okoli 20.000 oseb.

Osebno kazalo vsebuje na 145 straneh po abecednem redu okoli 20.000 oseb, ki imajo v SBL posebno gesla (v kazalu so natisnjeni polkrepko) ali z omembami

v drugih geslih (navadno), navedeni pa so tudi avtorji (natisnjeni kurzivno). Takšnega registra pomembnih Slovencev in z njimi povezanih oseb doslej še nismo imeli.

SBL je nekakšna osebna izkaznica naroda, hkrati kulturnozgodovinski dokument in izjemno bogat vir za vsakršno raziskovanje narodove preteklosti. Ker so zvezki izhajali kar 66 let (1925–1991), vmes pa je bila še 33-letna vrzel, ki so jo povzročili druga svetovna vojna ter nerivoza pred njo in po njej. Seveda zaznamo neskladja v obsegu člankov, v izboru avtorjev, v obdelavi gradiva, toda te hibe ne morejo zmanjšati bogastva, ki je na-kopičeno v njih.

Čas neusmiljeno teče in SAZU misli že na novo izdajo. V njej bo treba marsikaj postoriti. Upajmo, da bo tudi za to delo dovolj volje in moči.

S. Š.

Bo učiteljevo delo še bolj razvrednoteno?

S seje predsedstva sindikalne konference osnovnih in glasbenih šol

V četrtek, 12. 9. 1991, je bila seja predsedstva sindikalne konference osnovnih in glasbenih šol. Obravnavalo je gmotni položaj osnovnega šolstva, elemente za sistemizacijo delovnih mest in osnutek zakona o osebnih dohodkih v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih.

Gmotni položaj v osnovnem šolstvu je slab. Razlike v osebnih dohodkih se povečujejo. Žal je mogoče stanje ugotavljati le po poročilih članov predsedstva, kajti Ministrstvo za šolstvo in šport ne daje več primerjalnih podatkov o gibanju osebnih dohodkov v gospodarstvu in izobraževanju. Sindikat ugotavlja, da so razlike v osebnih dohodkih učitelja začetnika 2000 dinarjev in več, to pa v odstotkih pomeni več kot 20 odstotkov. Te razlike so nastale tudi zaradi mačehovskega odnosa nekaterih občin do izobraževanja, saj te niso upoštevale priporočila ministrstva, naj se osebni dohodki valorizirajo za 18 odstotkov. Nekatere so to opravile. Do konca koledarskega leta pa so še štirje plačilni meseci, in kdor spremlja bruto osebne dohodke nekaterih gospodarskih panog iz njihovih kolektivnih pogodb in bruto osebnimi dohodki v izobraževanju, lahko hitro ugotovi, da se bo stanje v izobraževanju še poslabšalo. To pa vodi k vse večjemu razvrednotenju učiteljevega dela.

Predsedstvo sindikalne konference je obravnavalo elemente za sistemizacijo delovnih mest v osnovnih šolah; ob tem so bile poudarjene tele kritične pripombe:

- Obveznost za vse učitelje

– 22 ur na teden ni sprejemljiva. Sindikat je predlagal, da bi morala biti diferencirana, manjša zlasti za učitelje, ki poučujejo slovenski jezik, tuji jezik in matematiko. Dvomljiva je tudi obveznost učitelja v 1. razredu, ker se otroku povečuje tedensko število ur, pa čeprav ni otrok za dopolnilni ali dodatni pouk.

● Osnovna šola naj bi se zmeraj opravljala vzgojno-izobraževalno dejavnost, zato ni sprejemljivo zmanjšanje ur za delo razrednika (z dozdajšnjih dveh na eno). Ni si mogoče predstavljati, da bi učitelj v predpisani eni uri na teden opravil: razredno uro, skrb za posameznika (to je za uspešno vzgojno delo nujno), delo s starši – najmanj dva roditeljska sestanka na leto, pogovorne ure (za razrednika je to več kot za nerazrednika), izpolnil naj bi vso predpisano administracijo, napisal poročila, matične liste in spričevala (mimogrede – v 8. razredu je treba vse ocene za vsakega učenca napisati kar štirikrat). Strokovnjaki priporočajo tudi obiske na domu.

● Sindikat se tudi zavzema, da je 12000 kvadratnih metrov površine za eno čistilko preveč. Ministrstvo je sprejelo pobudo sindikata, da se o normativih znova opravi pogovor.

Predsedstvo je obravnavalo

tudi osnutek zakona o osebnih dohodkih v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih. Pripombe so bile zlasti:

K 3. členu: Ohlapna določila lahko spravijo osebne dohodke učiteljev pod vsako razumno mejo, saj je Izvršnemu svetu R Slovenije dana pravica, da sam določa osnovo brez postavljene omejitve. Sindikat predlaga, da bi bilo to vsaj 50 odstotkov.

K 6. členu: Delavci z najnižjimi stopnjami izobrazbe s postavljenimi koeficienti ne bodo dosegli zajamčenega osebnega dohodka, do katerega pa so po zakonu upravičeni. To bo povzročilo, da se bo razpon osebnih dohodkov zaposlenih zožil.

K 8. členu: Sindikat zahteva, naj se čimprej pripravijo pravila za napredovanje učiteljev, sicer je ta člen brezpredmeten in ne prinaša financiranja nobenih stroškov, zaslužnim učiteljem pa ne upravičenega priznanja.

K 11. členu: V tem bi morala biti nedvoumno zapisana osnova za izračun nadure (je to 22 pedagoških ur, preračunano na mesec, ali je to kaj drugega).

K 12. členu: Predsedstvo predlaga, naj povečani obseg do trideset odstotkov čez predpisano tedensko obveznost velja samo za tiste primere ali ure, ki jih z delovnim načrtom ob začetku leta ni mogoče drugače porazdeliti.

Določilo, da se nadomeščanje do 3 ur na teden ne plača, pa ni sprejemljivo, saj bi se tako obveznost povečala na 25 ur, z vsakim takšnim primerom pa bi se učiteljevo delo še bolj razvrednotilo.

Predsedstvo sindikalne konference osnovnih in glasbenih šol se tudi strinja, da SVIZ Slovenije kolektivno pogodbo za negospodarstvo podpiše. O tem bo razpravljala RO SVIZ še ta mesec.

TONE PFAJFAR

Le malo časnikov ima takšno tradicijo kot Prosvetni delavec. Toda starost še ni vse. »Prosvetni delavec« čaka na prenovo in tudi na vaše predloge.

Naš časopis ima že desetletja isto ime: Prosvetni delavec. Udomačilo se je med nami, pa vendar nekateri menijo, naj bi ga preimenovali, posodobili.

Kako? Svetujte.

Ne dovolimo koraka nazaj!

Odprto pismo gospodu dr. Venclju, vladi in našim poslancem

Spoštovani!

V slovenski osnovni šoli so razmere nevzdržne. Gotovo to že veste, a si zatiskate oči. Odprite jih še pravočasno, kajti s takimi normativi in takimi plačili se učitelji ne bomo sprijaznili.

Že prvo branje normativov nas prepriča, da je normativ pisal nekdo, ki zadnja leta ni ne živel in ne delal v osnovni šoli in ki ne ve, da je osnovna šola v zadnjih letih doživela organizacijsko in vsebinsko prenovo, k bolj kakovostni šoli, seveda, ki zahteva veliko učiteljeve zavzetosti in veliko njegovega časa. Pri pripravi normativov je bilo cilj le prihranek pri številu učiteljev, čeprav se je izkazalo, da bo osnovna šola z novimi normativi izgubila le nekaj čistilk.

Ne dovolimo, da bi šli korak nazaj, zato zahtevamo, da se upoštevajo pripombe, ki jih je izoblikoval in vam jih že večkrat podal sindikat VIZ Slovenije:

- diferencirana učna obveznost na predmetni stopnji
- ustrezno vrednotenje razrednikovega dela
- takojšnja razrešitev statusa svetovalni delavcev, vodje šolske prehrane.

Ne pristajamo na umazano šolo, to pa se bo z novimi normativi za čistilke gotovo zgodilo.

Veliko bolj kot normativi žali učitelje vaš odnos, gospod dr. Vencelj, do učiteljevega statusa, ki je v času vašega mandata degradiran do najnižje mogoče točke. Ponudili ste nam naziv spoštovana gospa in spoštovani gospod, niste pa poskrbeli, da bi bil učitelj za svoje delo primerno plačan.

Če upoštevamo zajamčeni OD (bruto 7.100) in kvalifikacijski indeks (2,65), bi znašala povprečna učiteljeva plača bruto 18.815,00, pogodbeni znesek pa nam dopušča le izplačilo bruto 12.300,00 din. Če se pojavljajo razlike pri izplačilih, se to dogaja na račun materialnega poslovanja šole, ki je tako še bolj osiromašena. Primerjava neto OD povprečnih OD učiteljev v DEM pa pokaže tole:

december 1990 – 1.350 DEM

januar 1991 – 1.110 DEM

september 1991 – 350 DEM.

Če pa primerjamo vrednost osnovnošolskega programa (ta se ni spremenil) v decembru 1990 in septembru 1991, preračunano v DEM, je več kot očitno, kako siromašna je postala naša osnovna šola (preračunano v eni izmed ljubljanskih osnovnih šol):

december 1990 – 222.664 DEM,

januar 1991 – 173.180 DEM,

september 1991 pa le 64.940 DEM. Zgovorno, kajne?

Zanima nas, kje je vaša spodnja meja. Ne bodite prepričani, da sta učiteljeva etika in potrpežljivost perpetuum mobile.

ZAHTEVAMO TAKOJŠNJE UKREPANJE!

Sindikat VIZ

Območni odbor Ljubljana

OZIMNICA '91

MERCATOR
ŽIVILSKA
INDUSTRIJA
KAMNIK, KALJHOVA POT 4
61241 KAMNIK

telefon: 061-813-311
telex: 31610 yu etakam
žiro račun: 60140-601-32062
telex: 812-632

**POSEBNA PONUDBA
V SEPTEMBRU IN OKTOBRU
V VSEH TRGOVINAH
PO SLOVENIJI**

**IZJEMNE CENE ZA
IZJEMNO KAKOVOST**

MALA

OZIMNICA (6 x 720 ml)

kumarice	2 kom
paprika	1 kom
rdeča pesa	2 kom
mešana solata	1 kom

270 din

VELIKA

OZIMNICA (12 x 720 ml)

kumarice	4 kom
paprika	2 kom
rdeča pesa	3 kom
mešana solata	2 kom
kislo zelje	1 kom

530 din

KUMARICE

(6 x 720 ml) **270 din**

(12 x 720 ml) **530 din**

MEŠANA SOLATA

(6 x 720 ml) **230 din**

KOMPOTI

(6 x 720 ml)

višnja	1 kom
breskva	2 kom
moralica	1 kom
sliva	2 kom

280 din

DELIKATESNI

PAKET (6 x 370 ml)

ajvar	2 kom
šampinjoni	1 kom
polnjene olive	1 kom
namaz s hrenom	1 kom
namaz s papriko	1 kom

340 din

RDEČA PESA

(6 x 720 ml) **220 din**

(12 x 720 ml) **420 din**

PAKET

KETCHUPI
+ DRESSINGI

3 + 3 (x 310 ml)

ketchup: paradižnik,
pizza, paprika
dressing: hambi, solatni,
lovski

190 din

PAKET

NIZKOKALORIČNI
DŽEMI

(6 x 210 ml)

marakuja, ananas, mango,
andrska jagoda, papaja, kivi

250 din

KISLO ZELJE

(6 x 720 ml) **220 din**

ZELJAVNI

PAKET (6 x 850 g)

pelati	2 kom
grah	1 kom
strožji fižol	1 kom
duveč	1 kom
paradižnikov konc.	1 kom

260 din

PAKET PAPRIKA

(6 x 720 ml)

3 x paprika paradižj +
3 x paprika fileti

290 din

OMAKCE (6 x 210 ml)

iz pelatov	2 kom
z zelenjavo	1 kom
z olivami	1 kom
z gobami	2 kom

120 din

NOVO • NOVO • NOVO • NOVO • NOVO • NOVO • NOVO • NOVO

PARADIŽNIKOVE OMAKCE – BREZ KONZERVANSOV

IZ PELATOV
Z OLIVAMI

Z GOBAMI
Z ZELJAVO

Mercator – ETA Živilska Industrija Kamnik

ČISTILNA OPREMA

BENT

61230 Domžale

tel. 061/372-285

Dragomelj 82

fax. 061/376-572

comatic L16

comatic L17

comatic C40-50

comatic L20

Šolam, vzgojno-varstvenim ustanovam, internatom in zavodom posebej priporočamo čistilno linijo Comatic – modele L16, L17, C40-50 in L20, za vzdrževalno čiščenje objektov, pa tudi za generalno čiščenje.

Prodajamo tudi servirne vozičke za snažilke in pribor za vsakodnevno čiščenje.

NA ZALOGI IMAMO:

- suhe globinske sesalnike Lindhaus Valzer za gospodinjstvo, poslovne in gostinske objekte in
- mokre globinske sesalnike Pony 300
- stroje za ribanje, šamponiranje in loščenje
- visokotlačne pralne stroje z mrzlo in toplo vodo
- drugo opremo in pribor za čiščenje

Imamo svoj servis za čistilno opremo.

RAZSTAVNI PROSTOR IN SEDEŽ:

BENT d.o.o., DOMŽALE, Dragomelj 82,
ob cesti Javna skladišča-Domžale
tel.: 061 372-285, 061 376-572,
fax: 061 376-572